Musiikkialan perustutkinto

Musiikkialan perustutkinto

Perusteen nimi	Musiikkialan perustutkinto
Määräyksen diaarinumero	OPH-2761-2017
Koulutuskoodit	Musiikkialan perustutkinto (321204)
Osaamisalat	Musiikkiteknologian osaamisala (1704)
	Pianonvirityksen osaamisala (1705)
	Musiikin osaamisala (1703)
Tutkintonimikkeet	Muusikko (10118)
	Musiikkiteknologi (10098)
	Pianonvirittäjä (10099)
Voimaantulo	01.08.2018

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon muodostuminen. 1
2. Tutkinnon osat. 4
   2.1. Esiintymistilanteen tekniikan käyttö, 10 osp (105558). 4
   2.2. Flyygelin koneiston säätö, 10 osp (105559). 8
   2.3. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010). 12
   2.4. Laulaminen tai soittaminen yhtyeessä, 15 osp (105560). 15
   2.5. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013). 20
   2.6. Musiikkiohjelmiston valmistaminen, 30 osp (105561). 29
   2.7. Musiikkiohjelmiston valmistaminen ja toimiminen muusikkona, 30 osp (105562). 35
   2.8. Musiikkiteknologian käyttö musiikkituotannossa, 15 osp (105563). . . 40
   2.9. Muusikkona toimiminen, 55 osp (105564). 43
   2.10. Pianon huolto, 25 osp (105565). 46
   2.11. Pianon peruskorjaus, 10 osp (105566). 52
   2.12. Pianon viritys, 60 osp (105567). 55
   2.13. Produktiotyö, 10 osp (105568). 61
   2.14. Solistina toimiminen, 15 osp (105569). 64
   2.15. Sovittaminen ja soitintaminen, 10 osp (105570). 67
   2.16. Studiotyöskentely ja äänentoisto, 55 osp (105571). 72
   2.17. Säveltäminen, 10 osp (105572). 77
   2.18. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011). 81
   2.19. Työtehtävän suunnittelu, 10 osp (105573). 84
   2.20. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012). 89
   2.21. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014). 149
   2.22. Yhtyeen ja kuoron johtaminen, 10 osp (105574). 172
   2.23. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009). 175
   2.24. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008). 177
3. Arviointiasteikko. 181

1. Tutkinnon muodostuminen

Musiikkialan perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Ammatillisista tutkinnon osista pakollisia on 95 osaamispistettä ja valinnaisia 50 osaamispistettä.

Musiikkialan perustutkinto sisältää kolme osaamisalaa:

- musiikin osaamisala, muusikko
- musiikkiteknologian osaamisala, musiikkiteknologi
- pianonvirityksen osaamisala, pianonvirittäjä.

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT | 145 OSP
Pakolliset tutkinnon osat
Työtehtävän suunnittelu, 10 osp, **P**
Musiikin osaamisala | 85 osp
Musiikkiohjelmiston valmistaminen, 30 osp, **P**
Muusikkona toimiminen, 55 osp, **P**
Musiikkiteknologian osaamisala | 85 osp
Studiotyöskentely ja äänentoisto, 55 osp, **P**
Musiikkiohjelmiston valmistaminen ja toimiminen muusikkona, 30 osp, **P**
Pianonvirityksen osaamisala | 85 osp
Pianon viritys, 60 osp, **P**
Pianon huolto, 25 osp, **P**
Valinnaiset tutkinnon osat | 50 osp
Solistina toimiminen, 15 osp
Laulaminen tai soittaminen yhtyeessä, 15 osp
Säveltäminen, 10 osp
Sovittaminen ja soitintaminen, 10 osp
Yhtyeen ja kuoron johtaminen, 10 osp
Musiikkiteknologian käyttö musiikkituotannossa, 15 osp
Esiintymistilanteen tekniikan käyttö, 10 osp
Produktiotyö, 10 osp
Pianon peruskorjaus, 10 osp
Flyygelin koneiston säätö, 10 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yrityksessä toimiminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa | 5-15 osp *Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.*
Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta | 5-15 osp *Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.*
Korkeakouluopinnot | 5-15 osp *Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.*

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja | 1-25 osp
YHTEISET TUTKINNON OSAT | 35 OSP *Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen laajuus on vähintään 11 osaamispistettä, matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen laajuus on vähintään 6 osaamispistettä ja yhteiskunta- ja työelämäosaamisen laajuus on vähintään 9 osaamispistettä. Lisäksi yhteisiin tutkinnon osiin tulee sisältyä valinnaisia osaamistavoitteita opiskelijan valitsemasta yhdestä tai useammasta yhteisestä tutkinnon osasta ja tutkinnon osan osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että yhteisten tutkinnon osien 35 osaamispisteen laajuus täyttyy.*
Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp, **P**
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp, **P**
Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp, **P**
Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet | 9 osp *Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla tutkinnon perusteissa määrättyjä tai koulutuksen järjestäjän päättämiä muita valinnaisia osaamistavoitteita, jotka tukevat kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä tavoitteita. Valinnaisiin osaamistavoitteisiin voidaan sisällyttää myös opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita.*

2. Tutkinnon osat

2.1. Esiintymistilanteen tekniikan käyttö, 10 osp (105558)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- sopii esiintyjien kanssa harjoitus- ja tekniikanrakentamisaikatauluista
- valitsee tuotantoon sopivat työmenetelmät ja -välineet
- toteuttaa muutoksia tekniikan valinnassa tai tilankäytössä
- toteuttaa tuotantoa tekniikkaryhmän jäsenenä
- jakaa tehtäviä ja valvoa turvallisuutta.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Suunnittelukyky, ajanhallinta ja järjestelytaidot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa hänelle annettuja aikatauluja ja osallistuu työryhmän jäsenenä esiintymistilanteen teknologiaan liittyviin käytännön järjestelyihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa ajankäyttöään ja tekee esiintymistilanteen teknologiaan liittyviä käytännön järjestelyjä työryhmän jäsenenä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ennakoi ajankäyttötarpeitaan ja laatii aikatauluja sekä suunnittelee ja organisoi esiintymistilanteen teknologiaan liittyviä käytännön järjestelyjä työryhmän jäsenenä

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -tuotetta tai -palvelua suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -palvelua tai -tuotetta suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää ohjattuna omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Tuotantoon sopivien työmenetelmien ja -välineiden valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjeiden mukaan tuotantoon sopivat työmenetelmät ja -välineet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee tuotantoon sopivat työmenetelmät ja -välineet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee tuotantoon sopivat työmenetelmät ja -välineet ottaen huomioon tuotannon taiteelliset ja muut tavoitteet

Laitteiston hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa työn vaatimia perustehtäviä ja ratkaisee mahdolliset tekniset ongelmatilanteet siten, että työtehtävä saadaan suoritettua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää monipuolisesti laitteistoa sekä perustelee ratkaisujaan ja valintojaan sekä edesauttaa teknisen osaamisensa kautta muusikoita ja mahdollisia muita tuotantoryhmän jäseniä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• osoittaa luovuutta laitteiston hallinnassa ja tukee tuotannollisia näkemyksiä taiteellisten päämäärien saavuttamiseksi

Mikrofonityypit ja niiden suuntakuviot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjeiden mukaan erilaisia mikrofonityyppejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee tilanteeseen sopivat mikrofonit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee tilanteeseen sopivia mikrofoneja siten, että eri mikrofonityyppien toimintaperiaatteiden tuntemus tulee ilmi

Äänentoistojärjestelmän komponentit ja audiosignaalin reititys (sisältäen myös mikserin reitityksen)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• reitittää audiosignaalia hänelle annetun suunnitelman tai ohjeiden mukaisesti siten, että äänentoistojärjestelmän komponenttien nimien ja käyttötarkoitusten tuntemus tulee ilmi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kytkee äänentoistojärjestelmän komponentteja, reitittää ja prosessoi audiosignaalia eri tavoilla ja kommunikoi kytkennöistä muiden äänentoistoalan ammattilaisten kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• muuttaa reititystä projektin tarpeiden mukaan tarvittaessa nopeasti ja luovasti sekä suunnittelee äänentoistojärjestelmän signaalireititykseä ja dokumentoi niitä

Akustiikan hahmotuskyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• huomioi vallitsevan akustiikan äänentoistotehtävissä toimiessaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• reagoi akustisten olosuhteiden nopeisiinkin muutoksiin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee itsenäisesti äänentoistojärjestelmiä vallitsevien akustisten olosuhteiden mukaisesti

Monitorikaiutin- ja miksausjärjestelmä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kytkee monitorimiksauksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kytkee monitorimiksauksen ja miksaa monitorointia esiintyvän yhtyeen toiveiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee ja pystyttää monitorointijärjestelmän esiintyvän yhtyeen musiikkityylin asettamien vaatimusten, lavakartan ja toiveiden mukaisesti

Äänentoistojärjestelmän suunnittelu ja kytkeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kytkee äänentoistojärjestelmän ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kytkee äänentoistojärjestelmän.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kytkee äänentoistojärjestelmän ja suunnittelee tarvittaessa äänentoistojärjestelmiä • toimii äänentoistojärjestelmän rakentamisen johtajana.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Akustisten ilmiöiden ymmärtäminen ja ottaminen huomioon äänentoistotilanteissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää musiikkiakustiikan peruskäsitteitä ja hankkii tietoa kuulon ja kuulohavainnon toimintaperiaatteista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee ohjattuna käyttämänsä äänitys- tai äänentoistokalustoa vallitsevien akustisten olosuhteiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee käyttämänsä äänitys- tai äänentoistokalustoa vallitsevien akustisten olosuhteiden mukaan • hyödyntää ja soveltaa psykoakustiikan tietojaan äänitys- ja äänentoistotehtävissä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ohjattuna tehtyjen sopimusten, kuten tekijänoikeuksien mukaisesti • noudattaa ohjattuna sovittuja sääntöjä ja aikatauluja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten, kuten tekijänoikeuksien mukaisesti • noudattaa sovittuja sääntöjä ja aikatauluja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja etsii tarvittaessa tietoa • noudattaa sovittuja sääntöjä ja aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian merkityksen ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian perusasiat ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian perusasiat ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti sekä tarvittaessa opastaa muita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien musiikkiteknologin työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.2. Flyygelin koneiston säätö, 10 osp (105559)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- käyttää flyygelin huolto- ja korjaustöissä tarvittavia työvälineitä
- käyttää flyygelin koneiston säätämisessä tarvittavia työkaluja
- perustelee tarvittaessa huoltotoimenpiteitä sanallisesti nimeämällä flyygelin koneiston eri osia ja niiden rakennetta, selittämällä koneiston säätöjärjestystä sekä osien vaikutuksia toisiinsa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Flyygelin säädöntarpeen määrittely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi flyygelin koneiston kunnon käyttäen runsaasti aikaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi flyygelin koneiston kunnon käyttäen kohtuullisesti aikaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi nopeasti flyygelin koneiston kunnon

Flyygelin koneiston säätö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• säätää flyygelin koneiston asianmukaisessa työjärjestyksessä käyttäen paljon aikaa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• säätää flyygelin koneiston asianmukaisessa työjärjestyksessä ottaen huomioon koneiston toiminnan ja varsinaisen soittotapahtuman käyttäen kohtuullisesti aikaa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• säätää nopeasti flyygelin koneiston asianmukaisessa työjärjestyksessä siten, että flyygelin koneiston toiminnan ja soittotapahtuman näkökulmasta säädöissä ei ole huomautettavaa.

2. Työmenetelmien-, välineiden ja -materiaalin hallinta

Flyygelin säädöntarpeen dokumentointi ja soveltaminen käytännön säätötyöhön	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• määrittelee flyygelin koneiston säädöntarpeen käyttäen runsaasti aikaa • säätää flyygelin koneistoa siten, että työssä ilmenee flyygelin koneiston säätöjärjestys sekä siihen liittyvät työtekniikat.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• määrittelee flyygelin koneiston säädöntarpeen ottaen huomioon koneiston optimaalisen toiminnan käyttäen kohtuullisesti aikaa • säätää flyygelin koneistoa siten, että työssä ilmenee flyygelin koneiston säätöjärjestys sekä siihen liittyvät työtekniikat ja säätöjen vaikutukset koneiston toimintaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• määrittelee nopeasti flyygelin koneiston säädöntarpeen siten, että määritellyt ja dokumentoidut säätötoimenpiteet ovat perusteltuja verrattuna flyygelin koneiston optimaaliseen toimintaan • säätää flyygelin koneistoa siten, että työssä ilmenee flyygelin koneiston säätöjärjestys sekä siihen liittyvät työtekniikat ja säätöjen vaikutukset koneiston toimintaan sekä osaa soveltaa säätöjä koneiston optimaalisen toiminnan saavuttamiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Flyygelin rakenteen selittäminen työtilanteen yhteydessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• nimeää flyygelin koneiston osia sekä osien vaikutuksia toisiinsa • selittää flyygelin koneiston säätöjärjestystä ja säätöjen vaikutuksia koneiston toimintaan • nimeää flyygelin rakenneosia • selittää flyygelin rakenneosien vaikutuksia soittimen viritettävyyteen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• nimeää flyygelin koneiston osia sekä osien vaikutuksia toisiinsa ja äänenmuodostukseen • selittää flyygelin koneiston säätöjärjestyksen ja säätöjen vaikutuksia koneiston toimintaan ja äänenmuodostukseen • nimeää laajasti flyygelin rakenneosia • selittää laajasti flyygelin rakenneosien vaikutuksia soittimen viritettävyyteen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• nimeää flyygelin koneiston osat sekä osien vaikutukset toisiinsa ja äänenmuodostukseen • selittää flyygelin koneiston säätöjärjestyksen ja säätöjen vaikutukset koneiston toimintaan ja äänenmuodostukseen • nimeää flyygelin rakenneosat • selittää flyygelin rakenneosien vaikutukset soittimen viritettävyyteen.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kehittää omaa ammattitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kehittää omaa ammattitaitoaan monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kehittää omaa ammattitaitoaan monipuolisesti ja soveltaa sitä aikaisemmin oppimaansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii vuorovaikutteisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ilmaisee itseään ja toimii vuorovaikutteisesti • työskentelee siten, että vuorovaikutustaitojen merkitys osana ammatillista osaamista tulee ilmi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ilmaisee itseään monipuolisesti ja toimii vuorovaikutteisesti • työskentelee siten, että vuorovaikutustaitojen merkitys osana ammatillista osaamista tulee monipuolisesti ilmi

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii vastuullisesti säätötyössä • pyrkii korkealuokkaiseen lopputulokseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii vastuullisesti säätötyössä ja tuo sen ilmi vuorovaikutustilanteissa • pyrkii jatkuvasti korkealuokkaiseen lopputulokseen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii vastuullisesti säätötyössä ja tuo sen monipuolisesti ilmi vuorovaikutustilanteissa • pyrkii jatkuvasti ja monipuolisesti korkealuokkaiseen lopputulokseen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ottaen huomioon työturvallisuuden ja työergonomian.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti ja haluaa edistää niitä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien pianonvirittäjän työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.3. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään
- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- toimia alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Arviointi

Opiskelija arvioi ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan • kehittää osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehittymissuunnitelman • sopeutuu muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • kehittää työympäristöään yhdessä muiden kanssa • toimii luontevasti osana tiimiä ja sopeutuu työyhteisöön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehittymissuunnitelman niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • sopeutuu nopeasti muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittäen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • tukee yhdessä muiden kanssa työympäristön kehittymistä huippuosaamisen vaatimalle tasolle • toimii aktiivisesti osana tiimiä ja sopeutuu hyvin työyhteisöön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan ja määrittelee kehittämistarpeitaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan haastavien työtehtävien tasolle • uudistaa aktiivisesti omaa osaamistaan niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • ennakoi muutoksia, jotta voi helpommin sopeutua niihin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään itseään kehittäen huippuosaamista vaativissa tehtävissä • arvioi työympäristöään ja antaa siihen kehitysehdotuksia ja palautetta • toimii huippuammattilaisena tiimissä ja jakaa aktiivisesti osaamistaan muille.

Opiskelija työskentelee alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää omatoimisesti työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja • työskentelee huolellisesti • hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja kysyy tarvittaessa neuvoa • toimii aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti • toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja noudattaa alan ammattieettisiä periaatteita • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden ohjeiden mukaan • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee omatoimisesti työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa • työskentelee huolellisesti, luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja pystyy ratkomaan ongelmatilanteita yhdessä muiden kanssa • toimii oma-aloitteisesti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää aktiivisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja oma-aloitteisesti alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat sekä noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden itsenäisesti • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee rohkeasti uusiakin työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja sekä käyttää niitä sujuvasti muuttuvissa tilanteissa • työskentelee järjestelmällisesti, tarkasti ja varmasti sekä luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa itsenäisesti työssä tarvittavaa tietoa vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta • työskentelee yrittäjämäisellä asenteella huomioiden ajan ja muut käytettävissä olevat resurssit kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää itsenäisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita

	• käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • on ylpeä ammatistaan ja osaamisestaan, toimii vastuullisesti ja kehittää työtään alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman ja työtiimin toiminnan työturvallisuudesta, noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja –ohjeita sekä havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden aktiivisesti ja muuttuvissa tilanteissa • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa ja osallistuu työolosuhteiden kehittämiseen.

Opiskelija huomioi huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• havaitsee poikkeamia • selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista oppimateriaaleja ja ohjekirjoja hyödyntäen • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii aktiivisesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja havaitsee kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille sekä korjaa toimintaa sovittujen ratkaisujen mukaan • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista ja pystyy perustelemaan valintansa • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja aikataulun realistiseksi ja vaiheiltaan toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset ja kykenee tarvittaessa muuttamaan suunnitelmaa • toimii sitoutuneesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti sekä kehittää toimintamalleja näiden tavoitteiden aikaansaamiseksi.

Opiskelija toimii alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä välttävästi vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kommunikoi sujuvasti asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä sujuvasti yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja osaa hyödyntää verkostoja työssään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtehtävissä. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.4. Laulaminen tai soittaminen yhtyeessä, 15 osp (105560)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- harjoittelee uutta yhtye- tai orkesteriohjelmistoa sekä ylläpitää ja esittää ohjelmistoa vastaanottaen palautetta
  - toteuttaa musiikin tyylikausien tai -lajien ominaispiirteitä
  - soittaa tai laulaa nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
  - tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja
  - esiintyy työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
- tarvittaessa markkinoi osaamistaan ja suunnittelee työtehtävän toteutuksen tilaajan toiveiden mukaisesti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Työprosessin suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee omaa työtään • valitsee yhtyeelleen sävellettyä perusohjelmistoa erilaisiin esitystilanteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa työtään ja tekee ohjeiden mukaan toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman • valitsee yhtyeensä taitoihin ja erilaisiin esitystilanteisiin sopivaa perusohjelmistoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee omaa työtään ja tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman sekä muuttaa suunnitelmaa tarpeen vaatiessa • suunnittelee yhtyeensä taitoihin ja erilaisiin esitystilanteisiin sopivia ehjiä ohjelmakokonaisuuksia

Tyylinmukainen musiikkiohjelmiston harjoittelu ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittelee ja toteuttaa tyylinmukaisen musiikkiohjelmiston ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• harjoittelee ja toteuttaa tyylinmukaisen musiikkiohjelmiston ja neuvottelee toteutuksesta työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• harjoittelee ja toteuttaa tyylinmukaisen musiikkiohjelmiston yhteisyössä muiden kanssa sekä työskentelee suunnitelmallisesti ja muokkaa jo valmistamaansa ohjelmistoa esiintymistilanteisiin sopivaksi

Työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukainen esiintyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa esityksen etukäteen sovitun mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esiintyy työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esiintyy vakuuttavasti ja laadukkaasti työtehtävien ja kokoonpanojen mukaisesti

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa saavuttaakseen parhaan mahdollisen laadun, ottaen vastaan myös kehittämisehdotuksia.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Harjoittelumenetelmien hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• soittaa/laulaa uutta ohjelmistoa ohjatusti • valmistaa ohjelmiston kohtalaiseen esityskuntoon sovitussa aikataulussa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• soittaa/laulaa uutta ohjelmistoa kohtuullisella valmistautumisajalla • valmistaa ohjelmiston esityskuntoon sovitussa aikataulussa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soittaa/laulaa ja tarvittaessa harjoituttaa ja/tai muokkaa ohjelmistoa lyhyelläkin valmistautumisajalla • valmistaa ohjelmiston varmaan esityskuntoon sovitussa aikataulussa

Oman osuuden soittaminen/laulaminen esiintymis- tai äänitystilanteessa ja oman instrumentin hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valmistelee esitystilanteen oman instrumenttinsa kannalta • esittää osuutensa yhtyeen jäsenenä ennalta harjoitetun mukaisesti siten, että rytmin, dynamiikan ja harmonian käsittely on korrektia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selviytyy itselleen tutun kokoonpanon tavanomaisen esitystilanteen vaatimista järjestelyistä • esittää osuutensa ennalta harjoitetun mukaisesti ottaen huomioon musiikin tyylilajin, halliten instrumenttinsa esiintymis- tai äänitystilanteessa • esittää sävellykset suurimmalta osaltaan hallitusti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selviytyy erilaisten esitystilanteiden vaatimista järjestelytehtävistä ja ottaa huomioon tilanteen akustiset, äänentoistolliset ja esitykselliset vaatimukset • esittää osuutensa tyylilajin mukaisesti lyhyelläkin valmistautumisajalla, halliten instrumenttinsa ja esitettävän ohjelmiston esiintymis- tai äänitystilanteessa sekä esittää tarvittaessa rakentavia kehittämisehdotuksia • ottaa tarvittaessa määrätietoisesti vastuuta musiikillisesta kokonaisuudesta • esittää teokset varmasti, hallitusti ja sujuvasti

Esiintyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esiintyy yhtyeen jäsenenä asianmukaisesti ja reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esiintyy yhtyeen jäsenenä luontevasti ja reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin työtehtävään soveltaen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esiintyy luontevasti ja varmasti muut yhtyeen jäsenet ja yleisön huomioon ottaen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Musiikillisen ilmaisun yleisimpien merkitsemistapojen tulkitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja ohjeita noudattaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja ja kysyy tarvittaessa neuvoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tulkitsee sujuvasti musiikillisen ilmaisun merkitsemistapoja

Työskentely nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee sujuvasti ja ammattitaitoisesti nuottien ja muun esitysmateriaalin pohjalta

Kulttuurisen tiedon käyttäminen työskentelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee musiikin lajin mukaisesti noudattaen saamiaan ohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee musiikin lajin ja tyylin mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee musiikin lajin ja tyylin mukaisesti ja tuo luontevasti esiin tyylilajin ominaispiirteitä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa ohjattuna työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja toimii siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille • noudattaa huolellisuutta kuulokkeita käytettäessä • selviytyy työtehtävästä mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden • noudattaa huolellisuutta kuulokkeita käytettäessä • toimii työtehtävässä luontevasti mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja pyrkii toiminnallaan edistämään työturvallisuutta • noudattaa huolellisuutta kuulokkeita käytettäessä • toimii työtehtävässä luontevasti ja mahdollinen esiintymisjännitys on hallinnassa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien muusikon työtehtävissä musiikkialan yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.5. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- tehdä laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset ja soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- tehdä havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää
- arvioida oman alan matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tekee laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset sekä soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• laskee omaan alaan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut • toteuttaa mittayksiköiden muunnokset • tekee ohjeiden avulla yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia • havaitsee suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suorittaa sujuvasti oman alan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut • toteuttaa itsenäisesti mittayksiköiden muunnokset • tekee yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia • havaitsee ja tunnistaa suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa oman alan ja arkielämään tarvittavia laskutoimituksia, kuten peruslaskutoimituksia ja prosenttilaskuja, sekä arvioi tulosten tarkkuustasoa • toteuttaa itsenäisesti ja sujuvasti mittayksiköiden muunnokset • tekee arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä • ymmärtää suureiden välisen riippuvuuden ja verrannollisuuden.

Opiskelija tekee havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• laskee tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset • ratkaisee käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• laskee sujuvasti tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset • ratkaisee alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa työtehtäviin pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia ja arvioi tuloksia • ratkaisee oman alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen.

Opiskelija käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ratkaisee omaan alaan liittyviä, keskeisiä matemaattisia ongelmia hyödyntäen peruslaskutoimituksia • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen tarviten ajoittain ohjausta • käyttää laskinta ja muita teknisiä apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ratkaisee omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käyttää sujuvasti laskinta ja muita apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa matemaattisia menetelmiä omaan alaan liittyvien ongelmien asetteluun ja ratkaisemiseen sekä arvioi tulosten luotettavuutta ja tarkkuustasoa • käyttää matemaattisia yhtälöitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti laskimen ja muiden apuvälineiden, kuten matemaattisten ohjelmistojen, ominaisuuksia ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita, piirroksia ja muuta tilastollisesti tuotettua materiaalia työelämän matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti ja sujuvasti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja.

Opiskelija arvioi tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan • arvioi käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan sekä tunnistaa mahdollisia virhelähteitä • arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja suuruusluokan mahdolliset virhelähteet huomioiden • arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta ja arvioi mahdollisia muita ratkaisumenetelmiä tulosten aikaansaamiseksi.

Opiskelija arvioi oman alan matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ratkaista omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla
- hankkia, ryhmitellä ja tulkita matemaattista tietoa
- tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkita graafisia esityksiä ja laskea todennäköisyyksiä
- arvioida matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa
- soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa
- arvioida matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä tarviten ajoittain ohjausta • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä omaan alaan liittyvien matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • ratkaisee tavanomaisia arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ratkaisee itsenäisesti ja johdonmukaisesti omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • mallintaa ja ratkaisee arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä arvioiden niiden käytettävyyttä.

Opiskelija hankkii, ryhmittelee ja tulkitsee matemaattista tietoa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omaan alaan liittyvää keskeistä matemaattista tietoa • kerää ja ryhmittelee graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa ja vertailee omaan alaan liittyvää matemaattista tietoa tarpeen mukaan käyttäen lähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä • kerää, ryhmittelee ja analysoi graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa, arvioi ja tekee johtopäätöksiä omaan alaan liittyvästä matemaattisesta tiedosta • kerää tietoa monipuolisesti soveltaen ja käyttäen tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ja ryhmittelee niiden pohjalta tietoa erilaisiin tarpeisiin.

Opiskelija tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkitsee graafisia esityksiä ja laskee todennäköisyyksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuottaa ohjattuna tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee yksinkertaisia todennäköisyyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tuottaa alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee todennäköisyyksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuottaa itsenäisesti alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee itsenäisesti todennäköisyyksiä.

Opiskelija arvioi matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• varmistaa yksinkertaisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja hahmottaa tuloksen suuruusluokan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• varmistaa matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• varmistaa monivaiheisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan.

Opiskelija soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tekee yksinkertaisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta johtopäätöksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tekee monivaiheisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä.

Opiskelija arvioi matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa matemaattisessa osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan matemaattisessa osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa ja arvioi omaa matemaattista osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä
- huomioida kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään
- arvioida oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kuvaa tavanomaisia fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa tarviten ajoittain ohjausta • käyttää fysiikan taitojaan työssään ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kuvaa ja perustelee fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa • käyttää fysiikan taitojaan työssään monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kuvaa ja perustelee monipuolisesti fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • yhdistää fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa • soveltaa fysiikan taitojaan monipuolisesti työssään.

Opiskelija huomioi kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kuvaa tavanomaisia kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kuvaa ja perustelee kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kuvaa ja perustelee monipuolisesti kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa vastuullisesti huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta.

Opiskelija arvioi oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan
- tehdä kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- käsitellä kokeellisia mittaustuloksia ja analysoida havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- arvioida fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kuvaa ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kuvaa ja selittää lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kuvaa ja selittää johdonmukaisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kuvaa ja selittää itsenäisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään.

Opiskelija tekee kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä tarviten ajoittain ohjausta • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista tarviten ajoittain ohjausta • tekee mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa arkielämään ja omaan alaan liittyvistä kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista • tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• laskee itsenäisesti pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista monipuolisia tietolähteitä hyödyntäen • suunnittelee ja tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen.

Opiskelija käsittelee kokeellisia mittaustuloksia ja analysoi havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta tarviten ajoittain ohjausta • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta johdonmukaisesti • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä havainnollisesti • arvioi itsenäisesti mittaustulosten luotettavuutta ja tekee niistä johtopäätöksiä • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.

Opiskelija arvioi fysiikan ja kemian osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omat vahvuudet ja kehittämiskohteet fysiikan ja matematiikan osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita fysiikan ja kemian osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa ja arvioi omaa fysiikan ja kemian osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

2.6. Musiikkiohjelmiston valmistaminen, 30 osp (105561)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- harjoittelee uutta ohjelmistoa ja ylläpitää valmistamaansa ohjelmistoa
  - toteuttaa musiikin tyylikausien ja/tai -lajien ominaispiirteitä
  - tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja
  - analysoi ja hahmottaa musiikin rakenteita
  - harjoittelee sivuinstrumentin helppoa ohjelmistoa

- muokkaa ohjelmistoa esiintymistilanteisiin sopivaksi
  - valmistaa nuotti- ja muuta esiintymismateriaalia
  - käyttää hyväkseen tietotekniikkaa, esim. notaatio-ohjelmaa
  - käyttää soitinten ja soitinryhmien tuntemusta ohjelmiston valmistamisessa
  - käyttää musiikin tyylien ja tyylilajien tuntemusta ohjelmiston valmistamisessa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Musiikkiohjelmiston harjoittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittelee ohjeiden mukaisesti • työskentelee asetettujen laatutavoitteiden saavuttamiseksi sekä noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• laatii harjoittelusuunnitelman ja harjoittelee ohjeiden mukaisesti • työskentelee asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• laatii tarvitsemansa pitkäjänteisen harjoitteluohjelman, noudattaa sitä ja harjoittelee ohjeiden mukaisesti myös uutta ohjelmistoa • työskentelee suunnitelmallisesti ja kustannustehokkaasti asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja ja neuvottelee niiden poikkeamisista

Musiikillisen ilmaisun yleisimpien tulkintatapojen tulkitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisempiä merkitsemistapoja ja kysyy tarvittaessa neuvoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tulkitsee sujuvasti musiikillisen ilmaisun merkitsemistapoja ja hankkii tarvittaessa lisätietoa

Musiikin muokkaaminen esitystä varten	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• muokkaa ohjeiden mukaan musiikkia esitystä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• muokkaa musiikkia esittämistä varten ja ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• muokkaa musiikkia esittämistä varten ottaen musiikin tyylin tai lajin huomioon ja ottaa vastaan palautetta

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -tuotetta tai -palvelua suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -palvelua tai -tuotetta suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa ottaen vastaan palautetta ja pyrkii työssään yhä parempaan laatuun.

2. Työmenetelmien, #välineiden ja materiaalin hallinta

Harjoittelumenetelmien hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valmistaa ohjelmiston kohtalaiseen esityskuntoon sovitussa aikataulussa • soittaa/laulaa uutta ohjelmistoa ohjeiden mukaan ottaen huomioon musiikin tyylilajin • noudattaa asiantuntijan ohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valmistaa ohjelmiston esityskuntoon sovitussa aikataulussa • soittaa/laulaa uutta ohjelmistoa kohtuullisella valmistautumisajalla ottaen huomioon musiikin tyylilajin • ottaa tarvittaessa vastaan asiantuntijan apua työtä suunnitellessaan ja toteuttaessaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valmistaa ohjelmiston varmaan esityskuntoon sovitussa aikataulussa • soittaa/laulaa ja tarvittaessa harjoituttaa ja/tai muokkaa ohjelmistoa lyhyelläkin valmistautumisajalla musiikin tyylilajin mukaisesti • hankkii tarvittaessa asiantuntijan apua työtä suunnitellessaan ja toteuttaessaan

Harjoittelu sivuinstrumentilla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittelee sivuinstrumentillaan helppoa esitysohjelmistoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• harjoittelee sivuinstrumentillaan esitysohjelmistoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• harjoittelee sivuinstrumentillaan ohjelmistoa työtilannetta varten

Nuotti- tai muun esitysmateriaalin valmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valmistaa yksinkertaista nuotti- tai muuta esitysmateriaalia esitystä varten ja käyttää hyväkseen jonkin musiikinkirjoitusohjelman perustoimintoja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valmistaa nuotti- tai muuta esitysmateriaalia valitsemalleen soitin- tai laulukokoonpanolle esitystä varten ja käyttää jonkin musiikinkirjoitusohjelman perustoimintoja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valmistaa monipuolista nuotti- tai muuta esitysmateriaalia esitystä/työtehtäviään varten huomioiden instrumenttien ominaispiirteet ja musiikin tyylilajin ja käyttää jotain nuotinkirjoitusohjelmaa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kulttuurisen tiedon käyttäminen harjoitteluprosessissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittelee ja toteuttaa musiikkiohjelmiston ottaen huomioon saamansa tyylinmukaisuutta koskevat ohjeet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• harjoittelee ja toteuttaa musiikkiohjelmiston tyylinmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• harjoittelee ja toteuttaa musiikkiohjelmiston tyylinmukaisesti sekä työskentelee suunnitelmallisesti ja muokkaa jo valmistamaansa ohjelmistoa esiintymistilanteisiin sopivaksi, tehden tarvittaessa itsenäisiä ratkaisuja

Musiikin tyylilajeihin sekä soittimiin liittyvän tiedon käyttäminen musiikkiohjelmiston valmistamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hankkii musiikkialan kulttuurista tietoa • tunnistaa eri aikakausien musiikkia ja niiden tyylipiirteitä käyttäen lähdeaineistoja • käyttää hankkimaansa tietoa musiikin muokkaamisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hankkii musiikkialan kulttuurista tietoa ja ottaa huomioon kohderyhmän • tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita tai tyylipiirteitä • käyttää hankkimaansa tietoa musiikin muokkaamisessa ja harjoittelussa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa musiikkialan kulttuurista tietoa ja ottaa huomioon kohderyhmän • tunnistaa ja ajoittaa sujuvasti eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita ja tyylipiirteitä • käyttää hankkimaansa tietoa monipuolisesti musiikin muokkaamisessa ja harjoittelussa

Musiikillisten rakenteiden analysoiminen ja hahmottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hahmottaa musiikillisia rakenteita ja pyrkii hyödyntämään tietoaan käytännön muusikon työssä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hahmottaa musiikillisia rakenteita ja hyödyntää tietoaan nuotti- tai muun materiaalin valmistamisessa ja/tai musiikin tulkinnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hahmottaa monipuolisesti ja sujuvasti musiikillisia rakenteita ja hyödyntää tietoaan nuotti- tai muun materiaalin valmistamisessa ja/tai musiikin tulkinnassa

Musiikin luku- ja kirjoitustaidon hyödyntäminen valmistamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hyödyntää musiikin luku- ja kirjoitustaitoa ohjelmiston valmistamisessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää musiikin luku- ja kirjoitustaitoa ohjelmiston suunnittelussa ja valmistamisessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hyödyntää itsenäisestikin musiikin luku- ja kirjoitustaitoa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä ottaa vastaan palautetta.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita sekä tekee valintoja ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita sekä tekee valintoja ja päätöksiä ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita perustellusti sekä tekee valintoja ja päätöksiä erilaisissa tilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa annettuja ohjeita vuorovaikutustilanteissa ja toimii yhdessä eri alojen ammattilaisten ja eri kulttuurialueilta tulevien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii tilanteen vaatimalla tavalla työskennellessään yhdessä eri alojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden sekä eri kulttuurialueilta tulevien kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja työskennellessään yhdessä eri alojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden sekä eri kulttuurialueilta tulevien kanssa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää musiikkialan perinteisiä ja nykyisin käytössä olevia työvälineitä ja -menetelmiä ammattialan sopimuskäytänteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee ja käyttää ammattialan perinteisiä ja nykyisin käytössä olevia työvälineitä ja -menetelmiä ammattialan sopimuskäytänteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee ja käyttää tarvittaessa yhteistyössä muiden alojen toimijoiden kanssa ammattialan perinteisiä ja nykyisin käytössä olevia työvälineitä ja -menetelmiä musiikkialan sopimuskäytänteiden mukaisesti sekä tarvittaessa käyttää niitä luovalla tavalla

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja toimii työtehtävässä siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja pyrkii toiminnallaan edistämään työturvallisuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä valmistaen ohjelmistoa yksittäistä esiintymistä, produktiota tai musiikkialan muuta tilaisuutta varten. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.7. Musiikkiohjelmiston valmistaminen ja toimiminen muusikkona, 30 osp (105562)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- harjoittelee uutta ohjelmistoa ja ylläpitää valmistamaansa ohjelmistoa
- muokkaa tai sovittaa ohjelmistoa esiintymistilanteisiin sopivaksi
- soittaa/laulaa nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
- toimii ohjeiden ja sopimusten mukaisesti
- hoitaa instrumenttiaan ja arvioi sen huollon tarpeen.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Musiikkiohjelmiston harjoittelu ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittelee ja toteuttaa ohjeiden mukaisesti musiikkiohjelmiston sekä noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• harjoittelee ja toteuttaa musiikkiohjelmiston tyylinmukaisesti sekä noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• harjoittelee ja toteuttaa musiikkiohjelmiston tyylinmukaisesti sekä työskentelee suunnitelmallisesti ja muokkaa jo valmistamaansa ohjelmistoa esiintymistilanteisiin sopivaksi • noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja

Työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukainen esiintyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa esityksen etukäteen sovitun mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esiintyy työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esiintyy vakuuttavasti ja laadukkaasti työtehtävien ja kokoonpanojen mukaisella tavalla

Musiikin muokkaaminen esitystä varten	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• muokkaa musiikkia esitystä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• muokkaa musiikkia esittämistä varten ja ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• muokkaa musiikkia tyylinmukaista esittämistä varten ja ottaa vastaan palautetta

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -tuotetta tai -palvelua suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -palvelua tai -tuotetta suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa saavuttaakseen parhaan mahdollisen laadun ottaen vastaan kehittämisehdotuksia.

2.Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Oman osuuden soittaminen/laulaminen esiintymis- tai äänitystilanteessa ja oman instrumentin hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää osuutensa ennalta harjoitetun mukaisesti • toteuttaa harjoitellun ohjelmiston instrumentillaan esiintymis- ja/tai äänitystilanteessa • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää osuutensa ennalta harjoitetun mukaisesti ottaen huomioon musiikin tyylilajin • hallitsee instrumenttinsa esiintymis- ja/tai äänitystilanteessa • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin työtehtävään soveltaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää osuutensa tyylilajin mukaisesti lyhyelläkin valmistautumisajalla ja esittää tarvittaessa rakentavia kehittämisehdotuksia • hallitsee instrumenttinsa ja esitettävän ohjelmiston esiintymis- ja/tai äänitystilanteessa • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin joustavasti tilanteeseen soveltuvalla tavalla

Tyylinmukaisten työmenetelmien ja -välineiden käyttö musiikin valmistamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna musiikkialan perinteisiä ja nykyisin käytössä olevia työvälineitä ja -menetelmiä ammattialan sopimuskäytänteiden mukaisesti • noudattaa asiantuntijan ohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee ohjattuna ja käyttää ammattialan perinteisiä ja nykyisin käytössä olevia työvälineitä ja -menetelmiä ammattialan sopimuskäytänteiden mukaisesti • ottaa tarvittaessa vastaan asiantuntijan apua työtä suunnitellessaan ja toteuttaessaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee ja käyttää, tarvittaessa yhteistyössä muiden alojen toimijoiden kanssa ammattialan perinteisiä ja nykyisin käytössä olevia työvälineitä ja -menetelmiä musiikkialan sopimuskäytänteiden mukaisesti sekä tarvittaessa käyttää niitä luovalla tavalla • hankkii tarvittaessa asiantuntijan apua työtä suunnitellessaan ja toteuttaessaan

Instrumentin hoitaminen ja huollon tarpeen arviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hoitaa ohjattuna instrumenttiaan asianmukaisesti ja ohjattuna tilaa tarvittaessa huollon.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hoitaa instrumenttiaan asianmukaisesti ja arvioi huollon tarvetta ja tilaa tarvittaessa huollon.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hoitaa instrumenttiaan, tunnistaa instrumentin huollon tarpeen ja tilaa tarvittaessa huollon.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Musiikillisen ilmaisun yleisimpien merkitsemistapojen tulkitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tulkitsee ohjattuna musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tulkitsee sujuvasti musiikillisen ilmaisun merkitsemistapoja

Työskentely nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ohjattuna nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee laadukkaasti ja ammattitaitoisesti nuottien ja muun esitysmateriaalin pohjalta

Kulttuurisen tiedon hyödyntä minen valmistamisessa ja toteuttamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hankkii ohjattuna musiikkialan kulttuurista tietoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hankkii musiikkialan kulttuurista tietoa ja ottaa ohjattuna huomioon kohderyhmän
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hankkii musiikkialan kulttuurista tietoa ja ottaa huomioon kohderyhmän

Musiikin menneisyys ja nykyisyys (esim. musiikin tyylilajien sekä soitinten ja soitinryhmien tuntemus)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa eri aikakausien musiikkia ja niiden tyylipiirteitä käyttäen lähdeaineistoja • käyttää ohjattuna kulttuurista tietoa musiikin muokkaamisessa ja toteuttamisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita tai tyylipiirteitä • käyttää ohjattuna hankkimaansa tietoa musiikin muokkaamisessa ja toteuttamisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa ja ajoittaa sujuvasti eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita ja tyylipiirteitä • käyttää hankkimaansa tietoa musiikin muokkaamisessa ja toteuttamisessa

Musiikin luku- ja kirjoitustaidon hyödyntäminen ohjelmiston valmistamisessa ja toteuttamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hyödyntää ohjattuna musiikin luku- ja kirjoitustaitoa ohjelmiston valmistamisessa ja toteuttamisessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää musiikin luku- ja kirjoitustaitoa ohjelmiston suunnittelussa, valmistamisessa ja toteuttamisessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hyödyntää itsenäisestikin musiikin luku- ja kirjoitustaitoa suunnittelussa, valmistamisessa ja toteuttamisessa ja ottaa vastaan palautetta.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ohjattuna tehtyjen sopimusten mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja huomioi ohjattuna kulttuurierot sopimuksissa

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa ohjattuna työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja toimii työtehtävässä siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja toimii työtehtävässä siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien muusikon työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.8. Musiikkiteknologian käyttö musiikkituotannossa, 15 osp (105563)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- käyttää musiikkiteknologian laitteistoa musiikkituotannon työtilanteissa, joita voivat olla esimerkiksi musiikin esittäminen tai äänittäminen sekä säveltäminen, sovittaminen ja nuotintaminen
- valitsee tuotantoon sopivat työmenetelmät ja -välineet ottaen huomioon tuotannon taiteelliset tavoitteet
- osallistuu musiikillisten ratkaisujen tekemiseen.
- suunnittelee ja toteuttaa projektin omalla erikoistumisalueellaan studiotyöskentelyssä.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Suunnittelukyky, ajanhallinta ja järjestelytaidot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa hänelle annettuja aikatauluja sekä osallistuu työryhmän jäsenenä musiikkiteknologisiin käytännön järjestelyihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa ajankäyttöään ja tekee itsenäisesti musiikkiteknologisia järjestelyjä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ennakoi ajankäyttötarpeitaan ja laatii aikatauluja itsenäisesti sekä suunnittelee ja organisoi musiikkiteknologisia järjestelyjä

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -tuotetta tai -palvelua suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään ja musiikkiesitystä, -palvelua tai -tuotetta suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa laadun parantamiseksi.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi, ottaen vastaan palautetta.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Laitteiston hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa työn vaatimia perustehtäviä • ratkaisee mahdolliset tekniset ongelmatilanteet siten, että työtehtävä saadaan suoritettua.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää laitteistoa monipuolisesti • perustelee ratkaisujaan ja valintojaan sekä edesauttaa teknisen osaamisensa kautta muusikoita ja mahdollisia muita tuotantoryhmän jäseniä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• osoittaa luovuutta laitteiston hallinnassa • tukee tuotannollisia näkemyksiä taiteellisten päämäärien saavuttamiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta vaihtoehto a) tai b)

a) Akustisten ilmiöiden ymmärtäminen ja huomioiminen äänitystilanteissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää musiikkiakustiikan peruskäsitteitä ja hankkii tietoa kuulon ja kuulohavainnon toimintaperiaatteista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee ohjattuna käyttämänsä äänityskaluston vallitsevien akustisten olosuhteiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee käyttämänsä äänityskaluston vallitsevien akustisten olosuhteiden mukaan • hyödyntää ja soveltaa psykoakustiikan tietojaan äänitystehtävissä

b) Laitteiston tuntemus muissa musiikkiteknologiaan liittyvissä työtilanteissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjeiden mukaan tuotannon tarvittavia laitteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee ja käyttää laitteita tuotannon taiteellisten tarpeiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee ja toteuttaa tuotannon tarvitsemaa musiikkiteknologiaa ja ottaa vastaan palautetta.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tekee vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • kuuntelee annettuja ohjeita ja pystyy tarvittaessa muuttamaan työtapojaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti • toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä • sopeuttaa joustavasti toimintansa kulloisenkin projektin vaatimuksiin

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ohjeiden mukaan ja ottaa huomioon tekijänoikeudet • noudattaa ohjattuna sovittuja sääntöjä ja aikatauluja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten, kuten tekijänoikeuksien mukaisesti • noudattaa sovittuja sääntöjä ja aikatauluja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja etsii tarvittaessa tietoa • noudattaa sovittuja sääntöjä ja aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian merkityksen ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian perusasiat ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian perusasiat ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti sekä tarvittaessa opastaa muita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien musiikkiteknologin työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.9. Muusikkona toimiminen, 55 osp (105564)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- soittaa tai laulaa nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
- esiintyy pääinstrumentillaan työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
- toimii vuorovaikutuksessa yleisön ja muiden esittäjien kanssa
- hoitaa instrumenttiaan ja arvioi huollon tarvetta
- työskentelee työergonomisesti oikein ja huolehtii työturvallisuudesta ja kuulonsuojelusta.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Työprosessin suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa työtään ja tekee ohjeiden mukaan toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee omaa työtään ja tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman sekä muuttaa suunnitelmaa tarpeen vaatiessa

Työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukainen esiintyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa esityksen etukäteen sovitun mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esiintyy työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esiintyy vakuuttavasti ja laadukkaasti työtehtävien ja kokoonpanojen mukaisella tavalla

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa ottaen vastaan palautetta ja pyrkii työssään yhä parempaan laatuun.

2.Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Oman osuuden soittaminen/laulaminen esiintymis- ja/ tai äänitystilanteessa ja oman pääinstrumentin hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää osuutensa ennalta harjoitetun mukaisesti • toteuttaa harjoitellun ohjelmiston instrumentillaan esiintymis- ja/ tai äänitystilanteessa • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää osuutensa ennalta harjoitetun mukaisesti ottaen huomioon musiikin tyylilajin • hallitsee instrumenttinsa esiintymis- ja/tai äänitystilanteessa • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin työtehtävään soveltaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää osuutensa tyylilajin mukaisesti lyhyelläkin valmistautumisajalla ja esittää tarvittaessa rakentavia kehittämisehdotuksia • hallitsee instrumenttinsa ja esitettävän ohjelmiston esiintymis- ja/tai äänitystilanteessa • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin joustavasti tilanteeseen soveltuvalla tavalla

Instrumentin hoitaminen ja huollon tarpeen arviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hoitaa ohjeiden mukaisesti instrumenttiaan ja tilaa tarvittaessa huollon.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hoitaa instrumenttiaan asianmukaisesti, arvioi huollon tarvetta ja tilaa tarvittaessa huollon.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hoitaa instrumenttiaan, tunnistaa instrumentin huollon tarpeen ja tilaa tarvittaessa huollon.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Työskentely nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee sujuvasti ja ammattitaitoisesti nuottien ja muun esitysmateriaalin pohjalta

Kulttuurisen tiedon käyttäminen työskentelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee musiikin lajin mukaisesti ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee musiikin lajin ja tyylin mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee musiikin lajin ja tyylin mukaisesti ja tuo luontevasti esiin tyylilajin ominaispiirteitä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Vuorovaikutus ja yhteistyö yleisön, muiden esittäjien ja työyhteisön kanssa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esiintyy reagoiden muiden esittäjien viestintään • työskentelee ohjatusti ennakkosuunnitelmien mukaisesti työtehtävän vaatimusten mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esiintyy ottaen huomioon muut esittäjät ja yleisön • työskentelee esitettävän musiikin työtehtävien vaatimusten mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esiintyy vuorovaikutuksessa muiden esittäjien kanssa ottaen huomioon yleisön • työskentelee esitettävän musiikin työtehtävien vaatimusten mukaan luontevasti ja joustavasti

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa ohjattuna työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita toimien siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille • selviytyy työtehtävästä mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden • toimii työtehtävässä luontevasti mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja pyrkii toiminnallaan edistämään työturvallisuutta • toimii työtehtävässä luontevasti ja mahdollinen esiintymisjännitys on hallinnassa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien muusikkona yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.10. Pianon huolto, 25 osp (105565)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- määrittelee pianon koneistossa ja rungossa esiintyvät viat

- valitsee soveltuvan korjaustekniikan vikojen korjaamiseen
- määrittelee pianon koneiston kunnon sekä huollon tai korjaustarpeen
- tekee huolto- ja peruskorjausarvion sekä kustannusarvion
- arvioi pianon rungon kunnon sekä huollon tai korjaustarpeen
- käyttää pianon huolto- ja korjaustöissä tarvittavia työvälineitä
- tekee pianon koneiston ja runkorakenteen huoltotyöt ja pienet korjaukset
- vaihtaa pianoon uuden kielilangan
- kerää tiedot uuden punotun kielen valmistusta varten
- huoltaa ja korjaa pedaalikoneiston
- ottaa huomioon koneisto-osien vaikutukset toisiinsa ja äänenmuodostukseen
- säätää pianon koneiston
- ottaa huomioon rakenneosien valmistusmateriaalit
- ottaa huomioon pianon rakenneosien vaikutukset soittimen viritettävyyteen.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Pianon huollontarpeen määrittely	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi pianon rakenteen ja koneiston kunnon sekä määrittelee viat ja pianon huollontarpeen sekä soveltuvan korjaustekniikan kustannusarvioineen käyttäen runsaasti aikaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi pianon rakenteen ja koneiston kunnon sekä määrittelee viat ja pianon huollontarpeen sekä soveltuvan korjaustekniikan kustannusarvioineen käyttäen kohtuullisesti aikaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi pianon rakenteen ja koneiston kunnon sekä määrittelee viat ja pianon huollontarpeen sekä soveltuvan korjaustekniikan kustannusarvioineen nopeasti

Pianon huolto- ja korjaustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• vaihtaa runsaasti aikaa käyttäen verka-, nahka-, huopa- , puu ja muita uusia osia pianon koneistoon ja runkoon, hioo vasarat siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• vaihtaa kohtuullisesti aikaa käyttäen verka-, nahka-, huopa- , puu ja muita uusia osia pianon koneistoon ja runkoon pianon koneistoon ja runkoon sekä hioo vasarat siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• vaihtaa nopeasti verka-, nahka-, huopa- , puu ja muita uusia osia pianon koneistoon ja runkoon sekä hioo vasarat siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa

Koskettimiston verottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• verottaa runsaasti aikaa käyttäen pianon koskettimiston siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• verottaa kohtuullisesti aikaa käyttäen pianon koskettimiston siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• verottaa nopeasti pianon koskettimiston siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa

Pianon kielten huoltaminen ja korjaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• mittaa punotusta kielestä tarvittavat mitat ja kerää muut tiedot kielen valmistusta varten sekä vaihtaa pianoon uuden kielen diskanttiin, keskialueelle tai bassoon runsaasti aikaa käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• mittaa punotusta kielestä tarvittavat mitat ja kerää tiedot kielen valmistusta varten sekä vaihtaa pianoon uuden kielen diskanttiin, keskialueelle tai bassoon kohtuullisesti aikaa käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• mittaa punotusta kielestä tarvittavat mitat ja kerää tiedot kielen valmistusta varten sekä vaihtaa pianoon uuden kielen diskanttiin, keskialueelle tai bassoon nopeasti

Pedaalikoneiston korjaaminen ja huoltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tekee tarvittavat pedaalin korjaus- ja huoltotyöt runsaasti aikaa käyttäen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee tarvittavat pedaalin korjaus- ja huoltotyöt kohtuullisesti aikaa käyttäen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tekee tarvittavat pedaalin korjaus- ja huoltotyöt nopeasti.

2. Työmenetelmien-, välineiden ja -materiaalin hallinta

Korjaustekniikoiden valinta ja korjausjärjestyksestä päättäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tekee runsaasti aikaa käyttäen määritellyt huolto- ja korjaustoimenpiteet perustellussa työjärjestyksessä siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee kohtuullisesti aikaa käyttäen määritellyt huolto- ja korjaustoimenpiteet perustellussa työjärjestyksessä siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tekee nopeasti määritellyt huolto- ja korjaustoimenpiteet perustellussa työjärjestyksessä siten, että pianon koneiston toiminnan näkökulmasta niissä ei ole huomautettavaa

Pianon koneiston säätö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• säätää pianon koneiston asianmukaisessa työjärjestyksessä käyttäen paljon aikaa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• säätää pianon koneiston asianmukaisessa työjärjestyksessä ottaen huomioon koneiston toiminnan ja varsinaisen soittotapahtuman käyttäen kohtuullisesti aikaa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• säätää nopeasti pianon koneiston asianmukaisessa työjärjestyksessä siten, että pianon koneiston toiminnan ja soittotapahtuman näkökulmasta säädöissä ei ole huomautettavaa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Pianon huollontarpeen dokumentointi ja soveltaminen käytännön huoltotyöhön	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• määrittelee pianon koneiston- ja runkorakenteen huollontarpeen ottaen huomioon koneiston optimaalisen toiminnan käyttäen runsaasti aikaa • säätää pianon koneistoa siten, että työssä ilmenee pianon koneiston säätöjärjestys sekä siihen liittyvät työtekniikat.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• määrittelee pianon koneiston- ja runkorakenteen huollontarpeen ottaen huomioon koneiston optimaalisen toiminnan käyttäen kohtuullisesti aikaa • säätää pianon koneistoa siten, että työssä ilmenee pianon koneiston säätöjärjestys sekä siihen liittyvät työtekniikat ja säätöjen vaikutukset koneiston toimintaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• määrittelee nopeasti pianon koneiston- ja runkorakenteen huollontarpeen siten, että määritellyt ja dokumentoidut huoltotoimenpiteet ovat perusteltuja verrattuna pianon koneiston optimaaliseen toimintaan • säätää pianon koneistoa siten, että työssä ilmenee pianon koneiston säätöjärjestys sekä siihen liittyvät työtekniikat ja säätöjen vaikutukset koneiston toimintaan sekä osaa soveltaa säätöjä koneiston optimaalisen toiminnan saavuttamiseksi.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kehittää omaa ammattitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kehittää omaa ammattitaitoaan ja soveltaa sitä aikaisemmin oppimaansa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kehittää omaa ammattitaitoaan ja soveltaa sitä monipuolisesti aikaisemmin oppimaansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa ja yhteistyössä muiden virittäjien kanssa • toimii yhteistyössä muiden virittäjien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ilmaisee itseään ja toimii luontevasti asiakaspalvelutilanteissa ja yhteistyössä muiden virittäjien kanssa • huomioi vuorovaikutustaitojen merkityksen osana ammatillista osaamistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ilmaisee itseään ja toimii rakentavasti asiakaspalvelutilanteissa ja yhteistyössä muiden virittäjien kanssa • osaa vuorovaikutustaitojen merkityksen osana ammatillista osaamistaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• osaa kantaa vastuun huoltotyössä ja pyrkii työskentelemään yleisiä tapoja arvostaen • pyrkii korkealuokkaiseen lopputulokseen yleisiä tapoja arvostaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• osaa kantaa vastuun huoltotyössä ja pyrkii työskentelemään ammatin arvoperustan mukaisesti • pyrkii korkealuokkaiseen lopputulokseen ammatin arvoperustan mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• osaa kantaa vastuun huoltotyössä ja sitoutuu työhön ammatin arvoperustan mukaisesti • pyrkii ja sitoutuu korkealuokkaiseen lopputulokseen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ottaen huomioon työturvallisuuden ja työergonomian.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti ja haluaa edistää niitä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien pianonvirittäjän työtehtävissä musiikkialan yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon

osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.11. Pianon peruskorjaus, 10 osp (105566)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- käyttää pianon peruskorjauksessa tarvittavia työvälineitä
- suunnittelee työympäristöään
- kehittää ammattitaitoaan
- peruskorjaa pianoa
- sovittaa runkoraudan pianoon
- kielittää pianon
- punoo bassokieliä
- asentaa koneisto-osia pianoon.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn ja työympäristön suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee omaa työtään ja työympäristöään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee monipuolisesti omaa työtään ja työympäristöään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee ja soveltaa monipuolisesti omaa työtään ja työympäristöään

Ammattitaidon kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään suhteessa työtehtävään.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään suhteessa työtehtävän tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa ottaen vastaan palautetta ja pyrkii työssään yhä parempaan laatuun.

2. Työmenetelmien-, välineiden ja -materiaalin hallinta

Peruskorjauksen työtekniikat: pianon purku, äänipohjan korjaus, kielisiltojen korjaus, viritystukin korjaus, pianon kasaus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää peruskorjauksen työtekniikoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää monipuolisesti peruskorjauksen työtekniikoita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää monipuolisesti peruskorjauksen työtekniikoita ja soveltaa niitä työssään

Runkoraudan sovitus pianon runkoon	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• sovittaa ohjatusti runkoraudan pianon runkoon
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• sovittaa osin itsenäisesti runkoraudan pianon runkoon
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• sovittaa runkoraudan pianon runkoon

Pianon kielitys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kielittää ohjatusti pianon
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kielittää osin itsenäisesti pianon
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kielittää pianon

Bassokielien punonta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• punoo ohjatusti bassokieliä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• punoo osin itsenäisesti bassokieliä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• punoo bassokieliä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Pianon peruskorjauksessa käytettävät työkalut	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää pianon peruskorjauksessa käytettäviä työkaluja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää pianon peruskorjauksessa käytettäviä työkaluja monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää pianon peruskorjauksessa käytettäviä työkaluja monipuolisesti ja soveltaen

Koneisto-osien asennus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asentaa pianon koneisto-osia käyttäen paljon aikaa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asentaa pianon koneisto-osia käyttäen kohtuullisesti aikaa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asentaa pianon koneisto-osia nopeasti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kehittää omaa ammattitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kehittää omaa ammattitaitoaan monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kehittää omaa ammattitaitoaan monipuolisesti ja soveltaa sitä aikaisemmin oppimaansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii vuorovaikutteisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ilmaisee itseään ja toimii vuorovaikutteisesti • työskentelee siten, että vuorovaikutustaitojen merkitys osana ammatillista osaamista tulee ilmi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ilmaisee itseään monipuolisesti ja toimii vuorovaikutteisesti • työskentelee siten, että vuorovaikutustaitojen merkitys osana ammatillista osaamista tulee monipuolisesti ilmi

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii vastuullisesti peruskorjaustyössä • pyrkii korkealuokkaiseen lopputulokseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii vastuullisesti peruskorjaustyössä ja tuo sen ilmi vuorovaikutustilanteissa • pyrkii jatkuvasti korkealuokkaiseen lopputulokseen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii vastuullisesti peruskorjaustyössä ja tuo sen monipuolisesti ilmi vuorovaikutustilanteissa • pyrkii jatkuvasti ja monipuolisesti korkealuokkaiseen lopputulokseen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ottaen huomioon työturvallisuuden ja työergonomian.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti ja haluaa edistää niitä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien pianonvirittäjän työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.12. Pianon viritys, 60 osp (105567)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- käyttää pianon viritystyön työvälineitä
- korjaa pianon viritystason
- virittää tasavireisen temperoinnin ottaen huomioon pianon inharmoniteetin
- virittää oktaavin ottaen huomioon pianon inharmoniteetin
- virittää kielikuoron
- huomioi työssään virityksen tasaisuuden terssilinjoja kontrolloimalla
- analysoi omaa työtään ja ratkaisee sen perusteella ilmeneviä ongelmakohtia
- käyttää viritystason korjauksen työtekniikkaa
- arvioi ulkoisten olosuhteiden vaikutukset viritykseen
- ottaa työssään huomioon pianon akustiikan perusteet
- käyttää intonoinnin työtekniikoita pianon äänenrakennuksessa
- käyttää henkilökohtaisia suojavälineitä

- ottaa huomioon hyvän asiakaspalvelun periaatteet ja alan arvoperustan
- kehittää ammattitaitoaan.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Työn kokonaisuuden hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi ulkoisten olosuhteiden vaikutukset viritykseen ja selviytyy työstä työohjeiden mukaisesti käyttäen runsaasti aikaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi ulkoisten olosuhteiden vaikutukset viritykseen ja selviytyy työstä työohjeiden mukaisesti käyttäen kohtuullisesti aikaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ulkoisten olosuhteiden vaikutukset viritykseen ja selviytyy työstä työohjeiden mukaisesti nopeasti

Taloudellinen ja laadukas toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selviytyy asetetuista laatutavoitteista käyttäen runsaasti aikaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selviytyy asetetuista laatutavoitteista käyttäen kohtuullisesti aikaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selviytyy asetetuista laatutavoitteista nopeasti

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• analysoi omaa työtään ja pyrkii ratkaisemaan ongelmakohtia.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• analysoi omaa työtään ja ratkaisee sen perusteella ilmeneviä ongelmakohtia.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Pianon viritystason korjaus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selvittää ja korjaa pianon viritystason käyttäen paljon aikaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selvittää ja korjaa pianon viritystason käyttäen kohtuullisesti aikaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selvittää ja korjaa pianon viritystason nopeasti

Pianon viritys	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• virittää sävelen a1 ääniraudan tai viritysmittarin avulla sekä virittää temperoinnin sävelten f–f1 välille käyttäen paljon aikaa siten, että temperoinnissa intervallien terssi- ja sekstilinja kiihtyy ylöspäin mentäessä, temperointialueella kvintit ovat tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia, temperointialueella kvartit ovat tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia • virittää keskialueen, eli yhden oktaavin jakoalueen molemmin puolin sävelten F–f2 välille käyttäen paljon aikaa siten, että keskialueen virityksessä oktaavien koko on tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukainen, virityksen terssi- ja sekstilinja kiihtyy ylöspäin mentäessä ja hidastuu alaspäin mentäessä • virittää diskanttialueen keskialueelta ylöspäin sävelten f#2–c4 välille käyttäen paljon aikaa siten, että diskanttialueen virityksessä oktaavien koko on tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukainen, virityksen terssilinja kiihtyy ylöspäin mentäessä • virittää bassoalueen keskialueelta alaspäin sävelten A2–E1 välille käyttäen paljon aikaa siten, että bassoalueen virityksessä oktaavien koko on tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukainen, virityksen terssilinja hidastuu alaspäin mentäessä • virittää kielikuorot puhtaiksi käyttäen paljon aikaa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• virittää sävelen a1 ääniraudan tai viritysmittarin avulla sekä virittää temperoinnin sävelten f–f1 välille käyttäen kohtuullisesti aikaa siten, että temperoinnissa intervallien terssi- ja sekstilinja kiihtyy tasaisesti ylöspäin mentäessä, temperointialueella kvintit ovat tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia, temperointialueella kvartit ovat tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia • virittää keskialueen, eli yhden oktaavin jakoalueen molemmin puolin sävelten F–f2 välille käyttäen kohtuullisesti aikaa siten, että keskialueen virityksessä oktaavien koko on perustellusti valittu ja ne ovat tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia, virityksen terssi- ja sekstilinja kiihtyy tasaisesti ylöspäin mentäessä ja hidastuu tasaisesti alaspäin mentäessä • virittää diskanttialueen keskialueelta ylöspäin sävelten f#2–c4 välille käyttäen kohtuullisesti aikaa, diskanttialueen virityksessä oktaavien koko on perustellusti valittu ja ne ovat tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia, virityksen terssilinja kiihtyy tasaisesti ylöspäin mentäessä • virittää bassoalueen keskialueelta alaspäin sävelten A2–E1 välille käyttäen kohtuullisesti aikaa bassoalueen virityksessä oktaavien koko on perustellusti valittu ja ne ovat tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia, virityksen terssilinja hidastuu tasaisesti alaspäin mentäessä • virittää kielikuorot puhtaiksi käyttäen kohtuullisesti aikaa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• virittää sävelen a1 ääniraudan tai viritysmittarin avulla sekä virittää temperoinnin sävelten f–f1 välille nopeasti siten, että temperoinnissa intervallien terssi- ja sekstilinja kiihtyy tasaisesti ylöspäin mentäessä, temperointialueella kvintit ovat keskenään samanlaisia ja tasavireisen viritysjärjestelmän

	periaatteiden mukaisia, temperointialueella kvartit ovat keskenään samanlaisia ja tasavireisen viritysjärjestelmän periaatteiden mukaisia • virittää keskialueen, eli yhden oktaavin jakoalueen molemmin puolin sävelten F–f2 välille nopeasti siten, että keskialueen virityksessä oktaavien koko on perustellusti valittu ja samanlainen, virityksen terssi- ja sekstilinja kiihtyy tasaisesti ylöspäin mentäessä ja hidastuu tasaisesti alaspäin mentäessä • virittää diskanttialueen keskialueelta ylöspäin sävelten f#2–c4 välille nopeasti, diskanttialueen virityksessä oktaavien koko on perustellusti valittu ja samanlainen, virityksen terssilinja kiihtyy tasaisesti ylöspäin mentäessä • virittää bassoalueen keskialueelta alaspäin sävelten A2–E1 välille nopeasti siten, että bassoalueen virityksessä oktaavien koko on perustellusti valittu ja samanlainen, virityksen terssilinja hidastuu tasaisesti alaspäin mentäessä • virittää kielikuorot puhtaiksi nopeasti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Tasavireisen viritysjärjestelmän teoriaperusta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• virittää siten, että viritystyöstä ilmenee tasavireisen viritysjärjestelmän teoriaperustan sekä pianon äänen ominaisuuksien ja akustiikan perusteiden ymmärrys.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• virittää ottaen huomioon tasavireisen viritysjärjestelmän teoriaperustan sekä pianon äänen ominaisuudet ja akustiikan perusteet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• virittää soveltaen tietämystään tasavireisen viritysjärjestelmän teoriaperustasta sekä pianon äänen ominaisuuksista ja akustiikan perusteista.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kehittää omaa ammattitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kehittää omaa ammattitaitoaan ja soveltaa sitä aikaisemmin oppimaansa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kehittää omaa ammattitaitoaan ja soveltaa sitä monipuolisesti aikaisemmin oppimaansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa ja yhteistyössä muiden virittäjien kanssa • toimii yhteistyössä muiden virittäjien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ilmaisee itseään ja toimii luontevasti asiakaspalvelutilanteissa ja yhteistyössä muiden virittäjien kanssa • ottaa huomioon vuorovaikutustaitojen merkityksen osana ammatillista osaamistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ilmaisee itseään ja toimii rakentavasti asiakaspalvelutilanteissa ja yhteistyössä muiden virittäjien kanssa • ottaa huomioon vuorovaikutustaitojen merkityksen osana ammatillista osaamistaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kantaa vastuun asiakastyössä ja pyrkii työskentelemään yleisiä tapoja arvostaen • pyrkii korkealuokkaiseen lopputulokseen yleisiä tapoja arvostaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kantaa vastuun asiakastyössä ja pyrkii työskentelemään ammatin arvoperustan mukaisesti • pyrkii korkealuokkaiseen lopputulokseen ammatin arvoperustan mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• osaa kantaa vastuun asiakastyössä ja sitoutuu työhön ammatin arvoperustan mukaisesti • pyrkii ja sitoutuu korkealuokkaiseen lopputulokseen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ottaen huomioon työturvallisuuden ja työergonomian sekä käyttää tarvittaessa henkilökohtaisia suojavälineitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti sekä käyttää tarvittaessa henkilökohtaisia suojavälineitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee työturvallisuuden ja työergonomian periaatteiden mukaisesti ja haluaa edistää niitä sekä käyttää tarvittaessa henkilökohtaisia suojavälineitä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien pianonvirittäjän työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.13. Produktiotyö, 10 osp (105568)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- osallistuu produktion suunnitteluun
- osallistuu produktion valmistamiseen
- toimii produktion esitystilanteessa tai muussa produktiotilanteessa ammattialansa mukaisessa työtehtävässä
- hoitaa produktioon liittyviä tuotantotehtäviä.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Produktion suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• osallistuu produktion suunnitteluun ja hoitaa siihen liittyviä yksittäisiä tehtäviä ja noudattaa sovittuja aikatauluja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tuo esille omia näkemyksiään, tekee ehdotuksia ja vastaa jonkin osa-alueen suunnittelusta yhteistyössä muiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hahmottaa produktion kokonaisuutena ja vastaa itsenäisesti jonkin osa-alueen suunnittelusta

Produktion valmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hoitaa yksittäisiä produktion valmistamiseen liittyviä tehtäviä saamiensa ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hoitaa sovittuja produktion valmistamiseen liittyviä tehtäviä oma-aloitteisesti ja annettuja aikatauluja noudattaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• vastaa laaditun suunnitelman mukaisesti jonkin osa-alueen valmistelusta ja ymmärtää oman vastuualueensa merkityksen kokonaisuuden osana

Produktion esitystilanteessa tai muussa produktiotehtävässä toimiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa saamiensa ohjeiden mukaisesti oman osuutensa produktion esitystilanteessa tai muussa produktiotehtävässä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• seuraa aktiivisesti esitys- tai muuta produktiotyön tilannetta ja sopeuttaa toimintansa sen mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii varmasti ja joustavasti produktion esitystilanteen tai muun produktiotehtävän vaatimusten mukaisesti

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi toimintaansa sovittujen työtehtävien suorittamisessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa itsearvioinnissaan huomioon asetetut tavoitteet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi omia vahvuuksiaan ja tuo esiin ajatuksiaan oman toimintansa kehittämisestä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Produktion kokonaisuuden tai esitettävän ohjelman tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuntee oman osuutensa produktion kokonaisuudesta tai esitettävästä ohjelmasta siten, että kykenee suoriutumaan omasta tehtävästään saamiensa ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tuntee produktion kokonaisuuden tai esitettävän ohjelman siten, että kykenee vastaamaan omasta työtehtävästään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuntee produktion kokonaisuuden tai esitettävän ohjelman siten, että pystyy seuraamaan myös muiden osuuksia ja työskentelemään ennakoivasti

Esityksen vaatima tekninen ja taiteellinen osaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selviytyy esityksen teknisistä ja taiteellisista vaatimuksista ennalta harjoitellun mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selvityy esityksen teknisistä ja taiteellisista vaatimuksista pääosin varmasti ja sujuvasti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selvityy esityksen teknisistä ja taiteellisista vaatimuksista varmasti, hallitusti ja sujuvasti, esityksestä välittyy persoonallinen näkemys.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kulttuuri- ja taidealan tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuntee kulttuuri- ja taidealan toimintaa siten, että osaa hankkia työtehtävässään tarvitsemaansa tietoa ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tuntee kulttuuri- ja taidealan toimintaa siten, että pystyy itsenäisesti hankkimaan ja valitsemaan tarvitsemaansa tietoa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuntee kulttuuri- ja taidealan toimintaa siten, että pystyy soveltamaan tarvitsemaansa tietoa työtehtävässään.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää tarvittaessa kuulonsuojaimia ja osaa kysyä työturvallisuuteen liittyviä ohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus#, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien musiikkialan työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.14. Solistina toimiminen, 15 osp (105569)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- harjoittelee uutta solistista ohjelmistoa sekä ylläpitää ja esittää ohjelmistoa vastaanottaen palautetta
  - toteuttaa musiikin tyylikausien ja/tai -lajien ominaispiirteitä
  - soittaa/laulaa nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
  - tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja
  - esiintyy työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
- markkinoi osaamistaan ja suunnittelee työtehtävän toteutuksen tilaajan toiveiden mukaisesti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Työprosessin suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa työtään ja tekee ohjeiden mukaan toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee omaa työtään ja tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman sekä muuttaa suunnitelmaa tarpeen vaatiessa

Tyylinmukainen musiikkiohjelmiston harjoittelu ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittelee ja toteuttaa ohjeiden mukaan tyylinmukaisen musiikkiohjelmiston
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• harjoittelee ja toteuttaa tyylinmukaisen musiikkiohjelmiston
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• harjoittelee ja toteuttaa tyylinmukaisen musiikkiohjelmiston sekä työskentelee suunnitelmallisesti ja muokkaa jo valmistamaansa ohjelmistoa esiintymistilanteisiin sopivaksi, toimien tarvittaessa itsenäisesti

Musiikillisen ilmaisun yleisimpien merkitsemistapojen tulkitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja ohjeita noudattaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun yleisimpiä merkitsemistapoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tulkitsee musiikillisen ilmaisun merkitsemistapoja

Työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukainen esiintyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa esityksen etukäteen sovitun mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esiintyy työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esiintyy laadukkaasti ja ammattitaitoisesti työtehtävien ja kokoonpanojen mukaisella tavalla

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa ottaen vastaan palautetta ja pyrkii työssään yhä parempaan laatuun.

2.Työmenetelmien, -välineiden ja -materiaalin hallinta

Solistisen osuuden soittaminen tai laulaminen esiintymis- tai äänitystilanteessa ja oman instrumentin hallinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää solistisen kokonaisuuden tai osuuden ennalta harjoitetun mukaisesti • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää solistisen kokonaisuuden tai osuuden ennalta harjoitetun mukaisesti ottaen huomioon musiikin tyylilajin, halliten instrumenttinsa esiintymis- tai äänitystilanteessa • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin työtehtävään soveltaen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää solistisen kokonaisuuden tai osuuden tyylilajin mukaisesti lyhyelläkin valmistautumisajalla, halliten instrumenttinsa ja esitettävän ohjelmiston esiintymis- tai äänitystilanteessa sekä esittää tarvittaessa rakentavia kehittämisehdotuksia • reagoi yhtyeen jäsenten tai johtajan antamiin viitteisiin joustavasti tilanteeseen soveltuvalla tavalla.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Työskentely nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee nuottien tai muun esitysmateriaalin pohjalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee sujuvasti ja ammattitaitoisesti nuottien ja muun esitysmateriaalin pohjalta

Kulttuurisen tiedon käyttäminen työskentelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee musiikin lajin mukaisesti ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee musiikin lajin ja tyylin mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee musiikin lajin ja tyylin mukaisesti ja tuo luontevasti esiin tyylilajin ominaispiirteitä tai poikkeaa niistä perustellusti

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee sopimusten mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee rakentavasti tehtyjen sopimusten mukaan ja etsii tarvittaessa tietoa tekijänoikeuksista ja kuluttajansuojalaista

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa ohjattuna työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja toimii siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille • noudattaa huolellisuutta kuulokkeita käytettäessä • selviytyy työtehtävästä mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden • noudattaa huolellisuutta kuulokkeita käytettäessä • toimii työtehtävässä luontevasti mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuus-, kuulonsuojelu- ja ergonomiaohjeita ja pyrkii toiminnallaan edistämään työturvallisuutta • noudattaa huolellisuutta kuulokkeita käytettäessä • toimii työtehtävässä luontevasti ja mahdollinen esiintymisjännitys on hallinnassa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien muusikon työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.15. Sovittaminen ja soitintaminen, 10 osp (105570)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- sovittaa tai soitintaa ohjelmistoa esiintymistilanteisiin sopivaksi vastaanottaen palautetta
  - lukee ja kirjoittaa musiikkia
  - käyttää musiikin tyylien ja tyylilajien tuntemusta ohjelmiston sovittamisessa ja/tai soitintamisessa

- käyttää soitinten ja soitinryhmien tuntemusta ohjelmiston sovittamisessa ja/tai soitintamisessa
- käyttää musiikin tietotekniikkaa ja musiikkiohjelmistoa, esim. notaatio-ohjelmaa

- työskentelee suunnitelmallisesti ja markkinoi osaamistaan.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Sovittamistyön ja/ tai soitintamistyön tai -projektin suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee ohjeiden mukaisesti omaa sovittamis tai soitintamistyötään muusikon, muusikkojen tai tilaajan tarpeet huomioon ottaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa sovittamis- tai soitintamistyötään ja tekee ohjeiden mukaisesti toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman muusikon, muusikkojen tai tilaajan tarpeet huomioon ottaen ja neuvottelee työtehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee omaa sovittamis- tai soitintamistyötään ja tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman muusikon, muusikkojen ja/tai tilaajan tarpeet huomioon ottaen, neuvottelee itsenäisesti työtehtävästä sekä muuttaa suunnitelmaa tarpeen vaatiessa

Sovittamis- ja/ tai soitintamistyön valmistus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valmistaa tavoitteen mukaisen sovittamis- tai soitintamistyön vastaanottaen palautetta • työskentelee asetettujen esteettisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja sekä neuvottelee niiden poikkeamisista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valmistaa tavoitteen mukaisen toimivan sovittamis- tai soitintamistyön vastaanottaen palautetta • työskentelee asetettujen esteettisten tavoitteiden mukaisesti ja noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valmistaa tavoitteen mukaisen, toimivan, tasapainoisen ja persoonallisen sovittamis- tai soitintamistyön sekä työskentelee suunnitelmallisesti vastaanottaen palautetta • työskentelee suunnitelmallisesti ja kustannustehokkaasti asetettujen esteettisten tavoitteiden mukaisesti ja noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja

Itsearviointi ja markkinointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään ja tuotetta suhteessa tavoitteisiin • markkinoi osaamisalueitaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään ja tuotetta suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti • markkinoi omia osaamisalueitaan sekä korostaa tehtävän kannalta olennaista osaamista.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää ohjattuna omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi • markkinoi omia osaamisalueitaan sekä korostaa tehtävän kannalta olennaista osaamista mahdollisimman laadukkaan lopputuloksen saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Musiikin lukeminen ja kirjoittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• lukee ja kirjoittaa musiikkia ohjelmiston sovittamis- tai soitintamistyössä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• lukee ja kirjoittaa musiikkia monipuolisesti ohjelmiston sovittamis- tai soitintamistyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• lukee ja kirjoittaa musiikkia monipuolisesti sovittamis- tai soitintamistyössä ja ottaa vastaan palautetta

Tietotekniikan käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää tietotekniikkaa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää tietotekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää tietotekniikkaa tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti taiteellisten päämäärien saavuttamiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Musiikin tyylilajeihin sekä soittimiin liittyvän tiedon käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää sovittamis- tai soitintamistyössä tietoa eri aikakausien musiikista ja niiden tyylipiirteistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita tai tyylipiirteitä ja käyttää tietoaan sovittamis- tai soitintamistyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa ja ajoittaa sujuvasti eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita ja tyylipiirteitä ja käyttää tarvittaessa tietoaan sovittamis- tai soitintamistyössä

Kulttuurisen tiedon käyttäminen suunnittelussa, valmistamisessa ja toteuttamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää musiikkialan kulttuurista tietoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää musiikkialan kulttuurista ja kohderyhmästä hankkimaansa tietoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää musiikkialan kulttuurista ja kohderyhmästä hankkimaansa tietoa monipuolisesti

Esitysympäristöihin liittyvän tiedon käyttäminen työprosessissa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna esitysympäristön vaatimuksiin liittyvää tietoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää esitysympäristön vaatimuksiin liittyvää tietoa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää esitysympäristön vaatimuksiin liittyvää tietoa monipuolisesti ja hyödyntää tietoaan neuvotellessaan toteutettavasta ohjelmistosta.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita ja tekee valintoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita sekä tekee valintoja ja ohjeiden avulla päätöksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita sekä tekee valintoja ja päätöksiä erilaisissa tilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan yhdessä eri alojen ammattilaisten kanssa • toimii ohjattuna eri kulttuurialueilta tulevien kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii tilanteen vaatimalla tavalla työskennellessään yhdessä eri alojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden kanssa • toimii eri kulttuurialueilta tulevien kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja työskennellessään yhdessä eri alojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden kanssa • toimii ja tekee ammattityötä eri kulttuurialueilta tulevien kanssa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ottaen huomioon tekijänoikeuksia koskevat sopimukset.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja ottaa huomioon tekijänoikeudet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ottaen huomioon tekijänoikeudet ja etsii tarvittaessa lisätietoa laeista ja asetuksista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien musiikkiohjelmiston valmistamisen työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.16. Studiotyöskentely ja äänentoisto, 55 osp (105571)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- käyttää musiikin tietotekniikan ja studiotekniikan sovelluksia sekä studiotyöhön ja äänentoistoon liittyviä laitekokonaisuuksia
- valitsee työmenetelmät ja -välineet
- tekee tuotannon jälkityöt
- lukee musiikillista tekstuuria
- suunnittelee ja toteuttaa projektin omalla erikoistumisalueellaan studiotyöskentelyssä tai äänentoistossa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Ajanhallinta ja järjestelytaidot	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa hänelle annettuja aikatauluja ja tekee musiikkiteknologiaan tai musiikkiesityksiin liittyviä käytännön järjestelyjä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa ajankäyttöään ja tekee musiikkiteknologiaan tai musiikkiesityksiin liittyviä käytännön järjestelyjä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ennakoi ajankäyttötarpeitaan ja laatii aikatauluja itsenäisesti sekä suunnittelee ja organisoi musiikkiteknologian käyttöön tai musiikin esittämiseen liittyviä käytännön järjestelyjä

Toimiminen äänentoisto- ja/tai tallennustehtävissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• seuraa musiikkiesityksen etenemistä nuoteista tai muistiinpanoista ja suorittaa annetut työtehtävät ohjeiden mukaan sekä ottaa vastaan palautetta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• seuraa musiikkiesityksen etenemistä nuoteista tai muistiinpanoista, parantaa musiikkiteknologian avulla musiikillista lopputulosta työtehtävien niin vaatiessa sekä ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• lukee partituuria, muuta nuottimateriaalia tai muistiinpanoja ja neuvottelee produktion muiden toimijoiden kanssa • sovittaa, soitintaa ja koostaa musiikillisia kokonaisuuksia musiikkiteknologiaa käyttäen • ottaa vastaan palautetta

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi omaa toimintaansa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi työskentelyään ja työtehtävän onnistumista suhteessa tavoitteisiin sekä ottaa vastaan palautetta ja kehittää työskentelyään tavoittaakseen paremman lopputuloksen.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Tuotantoon sopivien työmenetelmien ja #välineiden (esim. mikrofonien) valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee tuotantoon sopivia työmenetelmiä ja -välineitä yhteistyössä tuotantoryhmän jäsenten kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee tuotantoon sopivat työmenetelmät ja -välineet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee tuotantoon sopivat työmenetelmät ja #välineet ottaen huomioon tuotannon tekniset mahdollisuudet ja taiteelliset tavoitteet

Laitteiston hallinta musiikkituotannossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suorittaa laitteiston hallintaan kuuluvia perustehtäviä ja ratkaisee teknisiä ongelmatilanteita siten, että työtehtävä saadaan suoritettua • tarkistaa johtojen ja liittimien kunnon säännöllisesti sekä huolehtii laitteistojen säilytyksestä • käyttää kuulokkeita huolellisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää monipuolisesti laitteistoa, perustelee ratkaisujaan ja valintojaan sekä edesauttaa muusikoita ja mahdollisia muita tuotantoryhmän jäseniä • kunnostaa oma-aloitteisesti johtoja ja liittimiä ja tekee havaintoja laitteistojen huolto- ja hankintatarpeesta • käyttää kuulokkeita huolellisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• osoittaa luovuutta laitteiston hallinnassa ja kykenee tuotannollisten näkemysten tukemiseen taiteellisten päämäärien saavuttamiseksi • huolehtii koko studio- ja äänentoistolaitteiston kunnosta, päivittää tietokoneohjelmistoja ja tekee aloitteita laitteistojen hankkimisesta • käyttää kuulokkeita huolellisesti

Äänitystilanteen laitteiston käyttö studiotyöskentelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa ohjeiden mukaan äänitystilanteen mikrofonien asettelun ja taltiointilaitteiston käytön äänitystilanteessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee ohjeiden mukaan ja toteuttaa äänitystilanteen mikrofonien asettelun ja taltiointilaitteiston käytön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee ja toteuttaa vaativankin äänitystilanteen mikrofonien asettelun ja taltiointilaitteiston käytön käyttäen tarvittaessa luovia tekniikoita

Editointi- ja miksaustyö studiotyöskentelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• säätää musiikin perusbalanssin ja stereokuvan musiikin tyylin mukaisesti • toteuttaa ohjatusti projektin editointityöt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• säätää balanssin, stereokuvan, taajuusbalanssin sekä dynamiikan musiikin tyylin mukaisesti • toteuttaa projektin editointityöt ja valmistelee projektin masterointia varten
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• säätää balanssin, stereokuvan, taajuusbalanssin, dynamiikan sekä kolmiulotteisen syvyyssuunnan musiikin tyylin mukaisesti • toteuttaa projektin editointityöt ja tuottaa teknisten standardien mukaisen levymasterin ottaen vastaan palautetta tai ohjeita sekä lisää tarvittaessa persoonallista otetta musiikilliseen lopputulokseen

Mikrofonien käyttö ja asettelu äänentoistossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee sopivia mikrofoneja ohjeiden mukaan • toteuttaa ohjeiden mukaisesti äänentoistotilanteen mikrofonien asettelun
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee tilanteeseen sopivia mikrofoneja niiden ominaisuuksien perusteella • suunnittelee ja toteuttaa äänentoistotilanteen mikrofonien asettelun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee mikrofonit ja mikrofonitekniikat huomioiden kokoonpanon ja vallitsevan akustiikan • suunnittelee ja toteuttaa vaativankin äänitystilanteen mikrofonien asettelun käyttäen tarvittaessa luovia mikrofonitekniikoita

Signaalitien hallinta äänentoistossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kytkee äänentoistojärjestelmän ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kytkee äänentoistojärjestelmän
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kytkee äänentoistojärjestelmän ja muuttaa reititystä projektin tarpeiden mukaan sekä suunnittelee äänentoistojärjestelmän signaalireitityksiä ja dokumentoi niitä

Äänentoiston toteuttaminen esitystilanteessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• miksaa balanssin musiikin tyylin mukaisesti • huolehtii siitä, että äänenvoimakkuustaso on kuuntelijoiden kuulolle turvallinen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• miksaa balanssin, taajuusbalanssin sekä dynamiikan musiikin tyylin mukaisesti • huolehtii siitä, että äänenvoimakkuustaso on kuuntelijoiden kuulolle turvallinen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi, onko äänentoisto järkevää toteuttaa monofonisena vai stereofonisena sekä miksaa balanssin, stereokuvan, taajuusbalanssin ja dynamiikan musiikin tyylin ja esiintymispaikan akustiikan mukaisesti • huolehtii siitä, että äänenvoimakkuustaso on kuuntelijoiden kuulolle turvallinen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Akustisten ilmiöiden ymmärtäminen ja ottaminen huomioon	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• havainnoi ympärillä olevaa akustiikkaa äänittämisen tai äänentoiston kannalta sekä huomioi akustiset ilmiöt työtehtävässä ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee äänitys- tai äänentoistokalustoa vallitsevien akustisten olosuhteiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• muokkaa tarvittaessa huoneakustiikkaa, jos äänitys- tai äänentoistotilanne kaipaa sitä

Psykoakustisen tiedon hyödyntäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa kuulon ja kuulohavainnon toimintaperiaatteista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa psykoakustiikasta johtuvia eroja mikrofonin poimiman ja korvin kuunnellun äänen välillä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää psykoakustiikan tietojaan äänitys- ja äänentoistotehtävissä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita sekä tekee valintoja ja päätöksiä ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita sekä tekee vastuullisesti perusteltuja ja päämäärää edistäviä valintoja ja päätöksiä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tekee vastuullaan olevat tehtävät sovitussa ajassa sekä kuuntelee annettuja ohjeita ja pystyy tarvittaessa muuttamaan työtapojaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tekee vastuullaan olevat työt sovitussa ajassa ja huolellisesti sekä toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii vastuullisesti ja yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä noudattaen sovittuja aikatauluja

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee sopimusten mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten, kuten tekijänoikeuksien mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja etsii tarvittaessa tietoa esim. tekijänoikeuksista ja kuluttajansuojalaista

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian merkityksen ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian perusasiat ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ymmärtää sähkötyöturvallisuuden ja kuulonsuojelun sekä työergonomian perusasiat ja osaa käyttää työssään tarvittavia laitteita turvallisesti sekä tarvittaessa opastaa muita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien musiikkiteknologin työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.17. Säveltäminen, 10 osp (105572)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- säveltää ohjelmistoa esitettäväksi itselleen ja/tai muille vastaanottaen palautetta
  - hyödyntää musiikin luku- ja kirjoitustaitoa
  - käyttää musiikin tyylien ja tyylilajien tuntemusta säveltämisessä
  - käyttää soitinten ja soitinryhmien tuntemusta ohjelmiston säveltämisessä
  - käyttää hyväkseen musiikin tietotekniikkaa ja musiikkiohjelmistoa, esim. notaatio-ohjelmaa
- työskentelee suunnitelmallisesti ja tarvittaessa markkinoi osaamistaan.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Sävellystyön tai -projektin suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee omaa sävellystyötään muusikon, muusikkojen tai tilaajan tarpeet huomioon ottaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa sävellystyötään ja tekee ohjeiden mukaan toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman muusikon, muusikkojen tai tilaajan tarpeet huomioon ottaen ja neuvottelee työtehtävästä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee omaa sävellystyötään ja tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman muusikon, muusikkojen tai tilaajan tarpeet huomioon ottaen, neuvottelee itsenäisesti työtehtävästä sekä muuttaa suunnitelmaa tarpeen vaatiessa

Sävellystyön valmistus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• säveltää tavoitteen mukaisen teoksen vastaanottaen palautetta • työskentelee asetettujen esteettisten tavoitteiden saavuttamiseksi, noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja sekä neuvottelee niiden poikkeamista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• säveltää tasapainoisen, laadukkaan ja tavoitteen mukaisen teoksen sekä ottaa vastaan palautetta • työskentelee asetettujen esteettisten tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• säveltää persoonallisen ja tasapainoisen teoksen, jossa on riittävästi mielenkiintoa ylläpitävää vaihtelua ja vastakohtia, sekä ottaa vastaan palautetta • työskentelee suunnitelmallisesti asetettujen esteettisten tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa työaikoja ja sovittuja aikatauluja

Itsearviointi ja markkinointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään ja tuotetta suhteessa tavoitteisiin • markkinoi osaamisalueitaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään ja tuotetta suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti • markkinoi omia osaamisalueitaan sekä korostaa tehtävän kannalta olennaista osaamista.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää ohjattuna omaa toimintaansa asetettujen laatutavoitteiden saavuttamiseksi • markkinoi omia osaamisalueitaan sekä korostaa tehtävän kannalta olennaista osaamista mahdollisimman laadukkaan lopputuloksen saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Musiikin luku- ja kirjoitustaidon hyödyntäminen ohjelmiston säveltämisessä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hyödyntää musiikin luku- ja kirjoitustaitoa ohjelmiston säveltämisessä saamiensa ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää musiikin luku- ja kirjoitustaitoa ohjelmiston säveltämisessä ja toteuttamisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hyödyntää monipuolisesti ja tarvittaessa itsenäisesti musiikin luku- ja kirjoitustaitoa säveltämisessä ja toteuttamisessa ja ottaa vastaan palautetta

Tietotekniikan käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjatusti tietotekniikkaa toteuttamisessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää tietotekniikkaa toteuttamisessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää toteuttamisessa tietotekniikkaa tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti taiteellisten päämäärien saavuttamiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kulttuurisen tiedon käyttäminen suunnittelussa, valmistamisessa ja toteuttamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hankkii musiikkialan kulttuurista tietoa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hankkii musiikkialan kulttuurista tietoa ja ottaa huomioon kohderyhmän
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa hankkimaansa musiikkialan kulttuurista tietoa luovasti ja ottaa huomioon kohderyhmän

Musiikin tyylilajien sekä soitinten ja soitinryhmien tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää sävellystyössä hyväkseen tietoa eri aikakausien musiikista ja niiden tyylipiirteistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita tai tyylipiirteitä ja käyttää tarvittaessa tietoaan sävellystyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa ja ajoittaa sujuvasti eri aikakausien musiikkia sekä niiden rakenteita ja tyylipiirteitä ja käyttää tarvittaessa tietoaan sävellystyössä

Esitysympäristöihin liittyvä tieto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ottaa työprosessissa huomioon esitysympäristön vaatimuksia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa työprosessissa huomioon esitysympäristön vaatimukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ottaa työprosessissa huomioon esitysympäristöön liittyvät asiat ja käyttää tietoaan hyväksi neuvotellessaan toteutettavasta ohjelmistosta.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan yhdessä eri alojen ammattilaisten kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii tilanteen vaatimalla tavalla työskennellessään yhdessä eri alojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden tai eri kulttuuritaustaa edustavien kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja työskennellessään yhdessä eri alojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden tai eri kulttuuritaustaa edustavien kanssa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ottaen huomioon tekijänoikeudet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ottaen huomioon tekijänoikeudet ja etsii tarvittaessa lisätietoa laeista ja asetuksista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien musiikkiohjelmiston valmistamisen työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.18. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- perehtyä ammatillisen koulutuksen järjestämismuotoihin ja tutkintoihin
- toimia yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä
- ohjata muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa
- antaa palautetta osaamisen kehittymisestä.

Arviointi

Opiskelija perehtyy ammatillisen koulutuksen järjestämismuotoihin ja tutkintoihin.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• määrittää ammatillisen koulutuksen järjestämisen keskeisimpiä muotoja • tuntee oman alan ammatillisen koulutuksen tutkintoja • tutustuu ohjattuna oman alan tutkintojen perusteisiin • tunnistaa ohjattuna työpaikan työtehtävien yhteyden oman alan tutkintojen perusteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• määrittää kattavasti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hankkii johdonmukaisesti tietoa ammatillisen koulutuksen järjestämisessä mukana olevien tahojen toiminnasta • määrittää monipuolisesti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa monipuolisesti työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa.

Opiskelija toimii yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kartoittaa ohjattuna mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee ohjattuna työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kartoittaa mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kartoittaa vastuullisesti mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee itsenäisesti ja vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii joustavasti erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa.

Opiskelija ohjaa muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• perehtyy ohjattuna opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan • kertoo opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin liittyvistä keskeisistä asioista • ohjaa opiskelijaa osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• perehtyy opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • kannustaa opiskelijaa vuorovaikutteisesti osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan ja määrittää kehittämistarpeensa saadun palautteen perusteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• perehtyy kattavasti opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan kattavasti työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • edistää opiskelijaa saavuttamaan osaamisen hankkimiselle asetut tavoitteet • arvioi omaa ohjausosaamistaan monipuolisesti ja kehittää sitä saadun palautteen perusteella.

Opiskelija antaa palautetta osaamisen kehittymisestä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• keskustelee opiskelijan kanssa osaamisen kehittymisestä • vertaa ohjattuna opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä • huomioi palautteen antamisessa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa • vertaa opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana • huomioi palautteen antamisessa vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa • vertaa monipuolisesti opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja muun osaamisen hankkimisen aikana • huomioi palautteen antamisessa vuorovaikutteisesti ja vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä valmentautumalla perehdyttämis-, ohjaus- ja palautteenantotilanteisiin käytännön työtilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.19. Työtehtävän suunnittelu, 10 osp (105573)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- kartoittaa työtehtävän vaatimukset
- tekee tarjouksen
- suunnittelee työtehtävän sisällön ja toteutuksen
- hoitaa työtehtävän käytännön järjestelyt
- noudattaa ammattialan yleisiä sopimuksia, verotuskäytäntöä ja tekijänoikeuslakia
- arvioi ja kehittää omaa toimintaansa työtehtävän ja saamansa palautteen mukaisesti
- markkinoi osaamistaan.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Työtehtävän vaatimusten kartoittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee omaa työtään työympäristön tarpeet huomioon ottaen ja neuvottelee työtehtävän perusasioista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee omaa työtään, neuvottelee työtehtävästä ja tekee ohjeiden mukaan toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman työympäristön tarpeet huomioon ottaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee omaa työtään ja tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman työympäristön tarpeet ja mahdollisuudet huomioon ottaen, neuvottelee työtehtävästä sekä muuttaa suunnitelmaa tarpeen vaatiessa

Tarjouksen tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• laskee kustannuksia ja tekee ohjeiden mukaan hinta-arvion ja tarjouksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• laskee kustannukset ja työhön käytettävän ajan sekä tekee hinta-arvion ja tarjouksen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• laskee kustannukset ja tekee hinta-arvion kokonaiskustannuksista sekä tekee tarjouksen, joka sisältää materiaalikustannukset ja työhön käytettävän ajan

Itsearviointi ja markkinointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin • markkinoi työpanostaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin ja ottaa vastaan palautetta • markkinoi omia osaamisalueitaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi ottaen vastaan palautetta • markkinoi omia osaamisalueitaan korostaen tehtävän kannalta olennaista osaamista.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Työmenetelmien ja -välineiden valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• neuvottelee työtehtävälle asetettavista vaatimuksista ja valitsee ohjeiden mukaan ammattialan sopimuskäytänteiden mukaisia työmenetelmiä ja/tai -välineitä toteutukseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• neuvottelee työtehtävälle asetettavista vaatimuksista ja valitsee ammattialan sopimuskäytänteiden mukaiset työmenetelmät ja #välineet toteutukseen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• neuvottelee työtehtävälle asetettavista vaatimuksista, esittelee eri toteutusvaihtoehtoja ja valitsee ammattialan sopimuskäytänteiden mukaiset työmenetelmät ja -välineet toteutukseen

Tiedonhankinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hankkii yritystoiminnasta tarvitsemiaan tietoja ja palveluita • hankkii tarvittaessa tietoa työsopimukseen liittyen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hankkii yritystoiminnasta tarvitsemiaan tietoja ja palveluita ja käyttää niitä työssään • hankkii tarvittaessa tietoa työsopimukseen liittyen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hankkii yritystoiminnasta tarvitsemiaan tietoja ja palveluita ja soveltaa niitä työssään • hankkii tarvittaessa tietoa työsopimukseen liittyen

Musiikkiteosten ja/ tai muun materiaalin valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee ja käyttää työhön soveltuvia musiikkiteoksia tai muuta materiaalia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee ja käyttää toteutukseen soveltuvaa musiikkiteoksia tai muuta materiaalia keskustellen ohjattuna niistä ja valintojen vaikutuksesta työtehtävän kokonaisuuden toimivuuteen, laatuun ja hintaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee ja käyttää toteutukseen soveltuvaa musiikkiohjelmistoa tai muuta materiaalia keskustellen niistä ja valintojen vaikutuksesta työtehtävän kokonaisuuden toimivuuteen, laatuun ja hintaan

Tietotekniikan käyttö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää tietotekniikkaa toteuttamisessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää tarkoituksenmukaisesti tietotekniikkaa toteuttamisessa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti tietotekniikkaa toteuttamisessa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Esitys- tai muihin työympäristöihin liittyvä tieto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ottaa työprosessissa huomioon esitys- tai muun työympäristön vaatimuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa työprosessissa huomioon esitys- tai muun työympäristön vaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ottaa työprosessissa huomioon esitys- tai muuhun työympäristöön liittyvät asiat ja käyttää tietoaan hyväksi neuvotellessaan työtehtävästä

Estetiikan huomioon ottaminen työtehtävässä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valmistaa ohjeiden mukaan asiakkaalle esityksen, tuotteen tai palvelun ottaen huomioon kokonaisuuden tasapainoisuuden
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valmistaa ohjeiden mukaan asiakkaalle esityksen, tuotteen tai palvelun, joka on tasapainoinen kokonaisuus
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valmistaa asiakkaalle esityksen, tuotteen tai palvelun, joka on viimeistelty ja tasapainoinen kokonaisuus

Verotuksen, tekijänoikeuksien ja alan sopimusten noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa lainsäädäntöä ja ohjattuna alan sopimuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa lainsäädäntöä ja alan sopimuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa lainsäädäntöä ja alan sopimuksia ja tekee tarvittaessa korjausehdotuksia työtehtävään

Sopimuskäytännön tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• laatii tai täyttää ohjeiden mukaan yksinkertaisen työ- tai esiintymissopimuksen ottaen huomioon alan keskeisimmät sopimuskäytännöt ja tekijänoikeudet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• laatii tai täyttää yksinkertaisen työ- tai esiintymissopimuksen ottaen huomioon alan keskeisimmät sopimuskäytännöt ja tekijänoikeudet ja tekee tarvittavat ilmoitukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• laatii tai täyttää itsenäisesti työ- tai esiintymissopimuksen ottaen huomioon alan keskeisimmät sopimuskäytännöt ja tekijänoikeudet, tekee tarvittavat ilmoitukset ja hankkii tarvitsemansa lisätietoa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita sekä tekee valintoja ja ohjeiden avulla päätöksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ratkaisee työtehtävissä syntyneitä ongelmatilanteita perustellusti sekä tekee valintoja ja päätöksiä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• huolehtii asiakastapaamisista tms. tilanteista työryhmän jäsenenä • toimii vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa ja yhteistyössä muiden alan ammattilaisten kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• huolehtii ja sopii asiakastapaamisista tms. tilanteista • ilmaisee itseään ja toimii luontevasti asiakaspalvelutilanteissa ja yhteistyössä muiden alan ammattilaisten kanssa • huomioi vuorovaikutustaitojen merkityksen osana ammatillista osaamistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• huolehtii ja sopii asiakastapaamisista tms. tilanteista luontevasti, joustavasti ja rakentavasti • ilmaisee itseään ja toimii rakentavasti asiakaspalvelutilanteissa ja yhteistyössä muiden alan ammattilaisten kanssa • osaa vuorovaikutustaitojen merkityksen osana ammatillista osaamistaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• työskentelee ohjattuna tehtyjen sopimusten mukaan ottaen huomioon verotuksen ja tekijänoikeudet • noudattaa kestävän kehityksen mukaisia arvoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ottaen huomioon verotuksen ja tekijänoikeudet • noudattaa kestävän kehityksen mukaisia arvoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ottaen huomioon verotuksen ja tekijänoikeudet ja etsii tarvittaessa lisätietoa edellisistä ja mm. kuluttajansuojalaista • noudattaa kestävän kehityksen mukaisia arvoja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja toimii työtehtävässä siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja pyrkii toiminnallaan edistämään työturvallisuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla musiikkialan työtehtävän produktiossa, yrityksessä, yhteyeessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.20. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012)

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue suoritetaan ja sitä opetetaan siten, että äidinkielenä on koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieli. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue voidaan opiskelijan valinnan mukaan suorittaa ja sitä voidaan opettaa myös opiskelijan toisena kielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai muulla opiskelijan äidinkielellä, mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa tämän mahdollisuuden.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tutustuu eri tekstilajeihin • tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti • tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta • antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti • tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta • muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta • kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tutustuu eri tekstilajeihin • tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti • tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta • antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti • tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta • muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta • kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä
- tulkita erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää suomalaista viittomakieltä tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla • selviytyy tutuissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa • hyödyntää viittomakielen tulkkausta vuorovaikutustilanteissa • osallistuu yhteistyö- ja ryhmätilanteisiin ja ilmaisee asiallisesti mielipiteitään • esittelee omaan ammattialaansa liittyvän ilmiön tai asian • tiedostaa viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää suomalaista viittomakieltä alan viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • toimii ammatillisissa vaihtelevissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää viittomakielen tulkkausta tarkoituksenmukaisesti erilaisissa tilanteissa • vie viestintätilannetta tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä sekä toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestävällä tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja rekistereitä sujuvasti esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää suomalaista viittomakieltä aktiivisesti alan viestintätilanteissa ja on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • toimii joustavasti erilaisissa multimodaalisissa viestintäympäristöissä • käyttää viittomakielen tulkkausta sujuvasti erilaisissa tilanteissa • toimii ryhmässä aktiivisesti ja rakentavasti • edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta • perustelee näkemyksiään ja väitteitään monipuolisesti ja toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestävällä tavalla • suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti esitellessään alaansa liittyviä ilmiöitä yleiskielellä ja käyttää alan käsitteistöä ja rekistereitä joustavasti • arvioi viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkitystä omalla alallaan ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuntee työelämän tekstilajeja • hakee tietoa alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä • ymmärtää suomalaisella viittomakielellä ammattialansa keskeisten viestien ydinasiat • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä sekä eri tietolähteiden luotettavuudesta • hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa viestinnässään • noudattaa tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti • arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien tavoitteen ja tulkitsee tekstien merkityksiä • hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä • ymmärtää alansa keskeisten viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa suhteuttaa niitä omiin kokemuksiinsa • arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä kykenee arvioimaan tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä • ymmärtää alansa viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa tehdä niiden perusteella vertailuja ja johtopäätöksiä • arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti • hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tekstien tulkinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • hyödyntää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja harjoittaa monilukutaitoaan • tuntee viittomakielen eri tyylejä, esimerkiksi kerronnallinen, asia- ja uutistyyli, ja käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja viitottuna, esimerkiksi raportti, toimintaohje, CV ja muita ammatissa tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita esitetyn, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja osaa arvioida eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta ja kehittää monilukutaitoaan • hallitsee yleisviittomiston ja viestii alansa tilanteissa suomalaisella viittomakielellä • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin jaksottelun ja sidostaa tekstiä luontevasti • laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja tuottaa tyypillisiä tekstejä alansa käytänteiden mukaisesti • tekee muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa • arvioi viitotun tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja medioita monipuolisesti ja edistää monilukutaitoaan • viestii ammatillisesti suomalaisella viittomakielellä ja tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin rakentamisen • muokkaa tuottamiensa viitottujen tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti alansa käytänteiden mukaisia viitottuja tekstejä • laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja luovasti • kehittää viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä

- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja vaikuttavasti perustellen • ottaa vuorovaikutuksessa huomioon toisen näkemykset • ymmärtää sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen vuorovaikutuksessa sekä niiden vaikutuksen sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa kieliympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • käyttää yleisviittomistoa ja ammattiin liittyvää viittomistoa luontevasti • ottaa huomioon sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen ja tiedostaa niiden vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ylläpitää viittoessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti • viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän, eleiden ja ei-manuaalisuuden sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee merkityksiä myös eri kulttuurien välillä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• saa esiintyessään kontaktin yleisöönsä ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan viittomakielisessä viestintäympäristössä • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt huomioiden viittomakielen kulttuuriset piirteet • kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuntee viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja sekä tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • käyttää mallin mukaan eri ammatillisia ilmaisutyylejä • tuottaa tekstiä yksin ja yhdessä muiden kanssa • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa viitottuja tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tarkastelee viitottujen kielten tyylejä ja eri tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti • muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella • antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta yhdessä tuotetusta tekstistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa vaihdellen eri ilmaisutapoja ja viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä • tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia • toimii joustavasti osana tuottamisprosessia tuottaessaan tekstiä yhdessä muiden kanssa • kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuntee ja tunnistaa oman kielen sekä kulttuurisen moninaisuuden ja identiteettien merkityksen vuorovaikutuksessa • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee fiktiivisiä tekstejä ja tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tulkitsee ja arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taide-esityksiä sekä arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa monipuolisesti kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvää osaamistaan ja arvostaa kulttuurista moninaisuutta • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä sekä arvioi omaa monilukutaitoaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia äidinkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia äidinkielisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tutustuu eri tekstilajeihin • tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti • tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta • antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti • tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta • muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta • kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä
- hankkia ja tulkita tietoa viestintänsä perusteeksi
- ilmaista käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii tutuissa viestintäympäristöissä tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan tutuissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • tiedostaa suomen kielen taidon merkityksen omalla alallaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii erilaisissa viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan vaihtelevissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, ja osallistuu vuorovaikutustilanteisiin • ymmärtää suomen kielen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • viestii ryhmätilanteissa aktiivisesti ja rakentavasti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan ja osallistuu aktiivisesti erilaisiin multimodaalisiin vuorovaikutustilanteisiin • arvioi suomen kielen merkitystä omalla alalla ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta.

Opiskelija hankkii ja tulkitsee tietoa viestintänsä perusteeksi.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää yleisluontoisten ja alan keskeisten tekstien päätarkoituksen • hakee tietoa ammattialansa kannalta keskeisistä tietolähteistä suomen kielellä osittain itsenäisesti • tekee päätelmiä eri tietolähteiden luotettavuudesta • hyödyntää hankkimaansa tietoa viestinnässään noudattaen tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää yleisluontoisten ja ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja vertailee kirjakielistä, yleiskielistä ja arkikielistä tekstiä • hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ymmärtää sujuvasti sekä yleisluontoisia että alaan liittyviä tekstejä • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti • hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin.

Opiskelija ilmaisee käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asettaa viestinnälleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan viestintäänsä tavoitteiden mukaisesti • hyödyntää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä ja käyttää ymmärrettävää kieltä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja ja tuottaa ammatissa tarvittavia tavanomaisia tekstejä • arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kuvailee, miten voisi kehittää osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asettaa viestinnälleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • käyttää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita, arvioi viestintävälineiden käytössä eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä suomen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • laatii asiakirjat asianmukaisesti ja tuottaa ammatin kannalta keskeisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti • arvioi suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asettaa viestinnälleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • käyttää viestinnässään eri viestintävälineitä ja medioita monipuolisesti edistäen viestinnällisiä tavoitteitaan • kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää ja selvää suomen kielen yleiskieltä oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • laatii asiakirjat asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja • arvioi omaa suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan • kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- tulkita erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta
- kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan
- arvioida kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailla eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla • toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• saa viestiessään kontaktin yleisöönsä ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja välittää viestejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ylläpitää vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti multimodaalisessa vuorovaikutusympäristössä (sekä kuulevien että kuurojen kanssa).

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää mallin mukaan eri tekstilajeja ja tuntee niiden ympäristöjen vaatimuksia, missä tekstejä käytetään • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja saa lukukokemuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia oikein niissä ympäristöissä, joissa tekstit esiintyvät • arvioi lukemiaan kirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii kielenkäytön perusnormien mukaisesti ja selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä • hankkii monipuolisia lukukokemuksia ja arvioi kirjallisuuden merkitystä.

Opiskelija kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuottaa ammatillisia tekstejä ja käyttää asianmukaista kieltä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tuottaa ammatillisia tekstejä ja ottaa niissä huomioon työelämän vaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuottaa sujuvaa ja ymmärrettävää ammatillista tekstiä sekä kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Opiskelija arvioi kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää eri kielimodaliteettien keskeisiä piirteitä ja ominaisuuksia • arvioi kirjoitetun kielen merkitystä viittomakielisille ammatin harjoittamisen kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tarkastelee erilaisia viestinnän ja kielenkäytön ilmaisutapoja kriittisesti • arvioi kirjoitetun kielen asemaa suhteessa viittomakieleen yhteiskunnassa ja työelämässä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• vertailee ja tekee havaintoja eri kielten ja eri modaliteettien tyypillisistä rakenteista • vertailee monikielisyyden ja multimodaalisuuden merkitystä ja asemaa yhteiskunnassa sekä työelämässä ja yksilön näkökulmasta.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää jossain määrin oman alansa puhetilanteiden viestintää • pyrkii viestimään vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • pyrkii ilmaisemaan mielipiteitä • pyrkii käyttämään yleiskieltä esitellessään alaansa liittyvän ilmiön tai asian • tunnistaa kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää oman alansa tyypillisiin puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee mielipiteitään asiallisesti • käyttää yleiskieltä ja jossain määrin alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ymmärtää monipuolisesti oman alansa puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee näkemyksiään ja väitteitään ja pyrkii perustelemaan niitä • käyttää yleiskieltä sekä alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa tavallisimmat omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta pääosin itsenäisesti • tekee joitakin muistiinpanoja ja pyrkii tiivistämään ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • hyödyntää monilukutaitoaan pääosin itsenäisesti • ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääasialliset sisällöt • hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa pääosin itsenäisesti • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa keskeiset omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat • hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • hyödyntää monilukutaitoaan • ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien sisällön ja tarkoituksen • hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat ja arvioi niiden käyttöä • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti • tekee itsenäisesti muistiinpanot ja tiivistää keskeiset ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • hyödyntää monilukutaitoaan monipuolisesti • tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä arvioi tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pyrkii suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä pääosin itsenäisesti hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • tunnistaa kirjoitetun kielen käytänteitä • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • ilmaisee itseään ymmärrettävästi tavanomaisissa puhetilanteissa • arvioi tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pääosin ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • pyrkii käyttämään kirjoitetun kielen käytänteitä • laatii tyypillisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti • ilmaisee itseään ymmärrettävästi puhetilanteissa • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja pyrkii arvioimaan eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • käyttää pääosin kirjoitetun kielen käytänteitä ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää puhekieltä vuorovaikutteisesti • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja pyrkii perustelemaan ne • pyrkii ottamaan viestinnässään toisten näkemykset huomioon • havainnoi sanattoman viestinnän merkityksiä ja vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• viestii asiallisesti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan ja tilanteen • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa loogisesti ja havainnollisesti • viestii toiset huomioiden myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • osaa tulkita sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • pyrkii kehittämään viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• laajentaa alansa käsitteistön hallintaa ja kielellisiä käytänteitä • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii pääosin itsenäisesti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti ja pyrkii käyttämään tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hallitsee alansa keskeisen käsitteistön ja kielelliset käytänteet • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoa realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää monipuolisesti alansa käsitteistöä ja kielellisiä käytänteitä • esittää sekä spontaanin että valmistellun, havainnollisen esityksen omaan alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa sujuvasti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • kehittää alaansa liittyvää kielitaitoaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tutustuu eri tekstilajeihin • tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • tuottaa ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja • tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta • antaa ja vastaanottaa palautetta tuotetusta tekstistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja monipuolisesti • tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta • muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta • kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden vuorovaikutuksessa • tunnistaa kielen keskeisiä rakenteita, rekistereitä ja tyylejä • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen omassa vuorovaikutuksessaan • tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä • lukee kirjallisuuden eri lajeja • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan vuorovaikutuksessa • tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä ja ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen teksteihin • lukee kirjallisuuden eri lajeja ja analysoi lukemaansa • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitään yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tutustuu eri tekstilajeihin • tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti • tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta • antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä • arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti • tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa • antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta • muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta • kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää suppeiden omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien tekstien ja viestien sisällön • kertoo suullisesti ja kirjallisesti lyhyesti itsestään ja tutuista asioista omassa työssään ja selviytyy tuttuihin aiheisiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tulkitsee työhön liittyviä suppeita tekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeita, sekä tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alan ammattisanastoa • selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekumppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeää kieltä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tulkitsee erityyppisiä työhön liittyviä tekstejä ja tuottaa ammatillisia viestejä, ohjeita tai tilauksia • viestii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että digitaalisesti ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä
- selviytyä arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä
- kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä
- hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selviytyy alan vuorovaikutustilanteissa hyödyntäen erilaisia apukeinoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää kieltä melko luontevasti alan vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selviytyy hyvin alan vuorovaikutustilanteissa ja viestii kohteliaasti • käyttää keskustelussa kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja.

Opiskelija selviytyy arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää keskustelussa tuttua sanastoa ja saa selvää hitaahkosta puheesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selviytyy jokapäiväiseen elämään liittyvistä tilanteista toisella kotimaisella kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• viestii tilanteeseen sopivalla tavalla ja ottaa vastapuolen reaktion huomioon.

Opiskelija kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa työhön liittyviä tekstejä käyttäen yksinkertaisia lauseita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kirjoittaa keskeisistä työtehtäviin liittyvistä asioista käyttäen tavallisimpia kielelle ominaisia ilmauksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuottaa sujuvasti työtehtäviin liittyviä tekstejä käyttäen keskeisintä sanastoa.

Opiskelija hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• etsii yhdessä muiden kanssa tietoa erilaisista tietolähteistä toisella kotimaisella kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää toisella kotimaisella kielellä tuotettuja tekstejä ja julkaisuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää joustavasti sähköisiä sanakirjoja ja muuta lähdeaineistoa oman alansa kysymysten selvittämiseen.

Opiskelija ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä Suomessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuntee Suomen kansalliskieliin liittyvät oikeudet ja velvoitteet.

Det andra inhemska språket, finska

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Den studerande kan

- använda det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt
- förstå olika slags texter och skriva enklare texter på finska
- kan söka information från olika finskspråkiga källor och använda dem i sin kommunikation
- förstå betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande använder det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	• förstår enkla instruktioner och tilltal på en arbetsplats • gör sig förstådd i interaktionen med kunder eller kollegor • deltar i vardagliga samtal i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• förstår tydliga instruktioner och samtal i normalt tempo på en arbetsplats • utrycker sig tydligt och agerar ändamålsenligt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar i olika slags diskussioner i en finskpråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• förstår även i snabbt tempo olika slags instruktioner och diskussioner på en arbetsplats • uttrycker sig vältaligt och agerar flexibelt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar aktivt i olika slags diskussioner i en finskspråkig arbetsmiljö.

Den studerande förstår olika slags texter och skriver enklare texter på finska.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	• förstår innebörden i olika slags texter • skriver korta texter och gör enkla dokument enligt mall
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• förstår innebörden och det centrala innehållet i olika slags texter • skriver texter och gör ändamålsenliga dokument
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• förstår genomgående innebörden och innehållet i olika slags texter • skriver och bearbetar texter enligt respons och gör självständigt ändamålsenliga dokument.

Den studerande söker information från olika finskspråkiga källor och använder dem i sin kommunikation.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	• söker information från enklare källor och använder dem i sin kommunikation.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• söker information från olika källor och använder dem på ett mångsidigt sätt i sin kommunikation.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• söker information från olika källor, också svårare, och använder dem på ett flexibelt och kritiskt sätt i sitt arbete.

Den studerande förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	• förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och gör sig förstådd i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och arbetar väl i en finskspråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och deltar aktivt i en finskspråkig arbetsmiljö.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Den studerande kan

- diskutera och argumentera på ett säkert och kreativt sätt
- förstå och skriva arbetslivsrelaterade texter
- känna till sina strategier för språkinlärning.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande diskuterar och argumenterar på ett säkert och kreativt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	• uttrycker och motiverar sina åsikter och beaktar även andras åsikter i en diskussion • presenterar muntligt ett bekant ämne på ett kreativt sätt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• uttrycker och motiverar på ett övertygande sätt sina åsikter och beaktar även olika åsikter i en diskussion • muntligt presentera ett ämne på ett förståeligt och kreativt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• uttrycker och analyserar på ett självkritiskt sätt sina åsikter och kommunicerar på ett konstruktivt sätt i en diskussion • kan muntligt presentera även ett mer krävande ämne på ett logiskt och kreativt sätt.

Den studerande förstår och skriver arbetslivsrelaterade texter.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	• förstår innebörden i en arbetslivsrelaterad text och kan kortfattat återge dess innehåll • skriver korta och enkla yrkesinriktade texter
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• förstår innebörden och det centrala innehållet i en arbetslivsrelaterad text och anknyter informationen till egna erfarenheter • skriver yrkesinriktade texter på ett tydligt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• förstår både innebörden och budskapet i en arbetslivsrelaterad text och analyserar textens innehåll • skriver väl strukturerade yrkesinriktade texter.

Den studerande känner till sina strategier för språkinlärning.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	• är medveten om sin personliga inlärningsstrategi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• känner till de svaga och starka sidorna i sin inlärningsstrategi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• prövar nya inlärningsstrategier och inlärningsstilar.

Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- toimia monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä yksinkertaista, hidastempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa tilanteissa • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia lyhyitä viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein toimintaansa koskevaa tavallista sanastoa, viestejä ja ohjeita • pyrkii arvioimaan ja kehittämään kielitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi, ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein ja noudattaa toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä ja ohjeita sekä tekee tarkentavia kysymyksiä • arvioi ja kehittää kielitaitoaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii vuorovaikutustilanteissa luontevasti kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo tutuissa tilanteissa toiminnastaan ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä hankkii kysymällä toimintaansa liittyviä lisäohjeita • tuottaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja tekstejä sekä täyttää erilaisia asiakirjoja • tulkitsee oikein toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä, ohjeita ja saamaansa palautetta • arvioi ja kehittää kielitaitoaan monipuolisesti ja oma-aloitteisesti.

Opiskelija hakee tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hakee vieraskielistä tietoa ohjatusti toimintaansa liittyvistä materiaaleista ja ohjeista • arvioi ja valikoi tietoa ohjatusti tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hakee monipuolisesti toiminnassaan tarpeellista vieraskielistä tietoa • arvioi ja valikoi tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hakee itsenäisesti ja monipuolisesti toimintaansa liittyvää vieraskielistä tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee tiedon valikoimista ja soveltamista koskevat ratkaisunsa • arvioi ja valikoi monipuolisesti ja kriittisesti tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta.

Opiskelija toimii monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii tietoisena opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä • pyrkii kohtaamaan ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii kohdekielellä monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä • kohtaa ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan joustavasti • kohtaa ihmiset esimerkillisen tasavertaisesti ja positiivisella asenteella.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- viestiä vieraalla kielellä työelämän tilanteissa
- toimia aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii vieraalla kielellä työelämän tilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kertoo itsestään ja työtehtävistään sekä vastaa hänelle esitettyihin yksinkertaisiin kysymyksiin • selviytyy yleiskielisistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään myös tavanomaisimpia työtehtäviin liittyviä aiheita • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla, mutta tarvitsee toisinaan ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kertoo ymmärrettävästi itsestään ja alan työtehtävistä, osallistuu keskusteluun sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita • selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kertoo työpaikastaan, työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista melko laajaa sanavarastoa käyttäen sekä ottaen lisäksi selvää muiden maiden vastaavista asioista • selviytyy luontevasti työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään vaativampiakin aiheita • ilmaisee itseään joustavasti tilanteen vaatimalla tavalla.

Opiskelija toimii aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa, miten vieraalla kielellä voi vaikuttaa eri medioita käyttäen • toimii vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon keskeisimmät periaatteet ymmärtäen • pyrkii ottamaan toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeisiä piirteitä niitä ymmärtäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen eri medioita käyttäen • toimii johdonmukaisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet ymmärtäen • ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeiset piirteet niitä ymmärtäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen argumentoivasti ja eri medioita luovasti käyttäen • toimii johdonmukaisesti ja esimerkillisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet laajasti ymmärtäen • ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon eri kulttuurit niitä ymmärtäen.

Toiminta digitaalisessa ympäristössä

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja
- käyttää digitaalisia palveluita ja sovelluksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti osittain ohjatusti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet eri käyttökohteiden mukaisesti • käyttää sujuvasti ja monipuolisesti yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla.

Opiskelija käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista osittain ohjatusti • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään osittain ohjatusti • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia osittain ohjatusti • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hankkii järjestelmällisesti tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään sujuvasti ja monipuolisesti • käyttää ja jakaa monipuolisia digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta järjestelmällisesti • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään
- tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa osittain ohjatusti • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää monipuolisesti sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan.

Opiskelija tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa osittain ohjatusti • jakaa aineistoja työryhmän sisäisesti ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuottaa monipuolista digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa järjestelmällisesti tekijänoikeusohjeistusta.

Taide ja luova ilmaisu

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille
- ilmaista itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- ilmaista itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa kulttuurien ja taiteen muotoja työssään • tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta ohjatusti • havainnoi taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hyödyntää kulttuurien ja taiteen eri muotoja työssään • tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta • tunnistaa taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hyödyntää monipuolisesti kulttuurin ja taiteen muotoja monipuolisesti työssään • tunnistaa monipuolisia esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta • tunnistaa monipuolisesti taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille.

Opiskelija ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kehittää omaa luovaa ilmaisuaan osittain ohjatusti • ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kehittää omaa luovaa ilmaisuaan • ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kehittää tavoitteellisesti omaa luovaa ilmaisuaan • ilmaisee itseään monipuolisesti taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa.

Opiskelija ilmaisee itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kokeilee luovaa kirjoittamista • hyödyntää kirjoittaessaan kuvitteellisia tekstejä • tunnistaa kaunokirjallisuudesta esimerkkejä työnsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kokeilee luovan kirjoittamisen erilaisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan erilaisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää kaunokirjallisuutta työnsä tukena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kokeilee luovan kirjoittamisen monipuolisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan monipuolisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää monipuolista kaunokirjallisuutta työnsä tukena.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- havainnoida ja kerätä tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä
- suunnitella ja kokeilla teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija havainnoi ja kerää tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• havainnoi kulttuuriympäristöään yhdessä muiden kanssa • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä työskentelynsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• havainnoi kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta työskentelynsä tueksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• havainnoi monipuolisesti kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemistaan näkökulmista työskentelynsä tueksi.

Opiskelija suunnittelee ja kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• suunnittelee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja • kokeilee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen monipuolisesti luovan ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista monipuolisesti luovan ilmaisun keinoin.

2.21. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014)

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii osana suomalaista yhteiskuntaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita • tuntee kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia • selvittää joitain yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita • tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet • tuntee erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistäen • tuntee hyvin kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet • tuntee monipuolisesti erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena.

Opiskelija toimii yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja • toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutena kuluttajana • hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa osittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja tarkoituksenmukaisesti • toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana • hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii tiedostavana yhteiskunnallisten palveluiden käyttäjänä • toimii vastuullisesti tiedostaen hyvin oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana • hankkii aktiivisesti tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa.

Opiskelija suunnittelee omaa talouttaan ja arvioi siihen liittyviä riskejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa yhteiskuntaan ja omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä • seuraa tulojaan ja menojaan • suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja • asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita • ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä • seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti • suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja • asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista • ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa tunnistaen eri tilanteiden riskitekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi ja ennakoi omaan taloudelliseen tilanteeseensa vaikuttavia tekijöitä • seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti • suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja järjestelmällisesti ja monipuolisesti • asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita, seuraa niiden toteutumista ja tarvittaessa tarkentaa tavoitteitaan • ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa, toimii suunnitelmallisesti tavoitteiden saavuttamiseksi ja ottaa huomioon eri tilanteiden riskitekijöitä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- arvioida alansa merkitystä yhteiskunnassa
- tulkita kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa joistakin yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen toimintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hakee monipuolisesti tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa aktiivisesti yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan tavoitteellisesti.

Opiskelija arvioi alansa merkitystä yhteiskunnassa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• seuraa alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• seuraa ja arvioi alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• seuraa ja arvioi alansa yhteiskunnallista keskustelua osallistuen siihen jollakin tavalla • arvioi ja seuraa monipuolisesti toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä.

Opiskelija tulkitsee kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• seuraa taloutta koskevaa uutisointia • selvittää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen • kertoo esimerkkejä kansantalouden peruskäsitteistä ja keskeisistä toimijoista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• seuraa taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin, työllisyyteen ja tulevaisuuteen • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja tunnistaa keskeiset toimijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• seuraa aktiivisesti taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen ja pohtii monipuolisesti teemaa • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat ja arvioi niiden merkitystä kansantaloudelle.

Työelämässä toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita
- solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- toimia osana työyhteisöä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta osittain ohjatusti • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeisiä periaatteita • tietää esimerkkejä alansa ammatillisista verkostoista • tunnistaa alansa työtehtävissä tarvittavaa osaamista osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa keskeiset ammatilliset verkostot • tunnistaa alansa eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selvittää monipuolisesti alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee ja ymmärtää työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa ammatilliset verkostot ja osallistuu niiden toimintaan • tunnistaa monipuolisesti eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista.

Opiskelija osaa solmia työsopimuksen työnantajan kanssa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön osittain ohjattuna • tarkistaa työsopimuksen sisällön yhteistyössä asiantuntijan kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön käyttäen tarvittaessa asiantuntija-apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• perehtyy kattavasti oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön itsenäisesti ja keskustelee työehdoista työnantajan kanssa.

Opiskelija toimii osana työyhteisöä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita osittain ohjatusti • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja sekä toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa ja muuttuvissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita ottaen huomioon myös erityistilanteet • käyttää ja huolehtii työssään tarkoituksenmukaisesta suojavaatetuksesta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä edistäen yhteisön hyvinvointia.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- toimia työyhteisön jäsenenä
- toimia erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii työyhteisön jäsenenä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä osittain ohjattuna • työskentelee pääsääntöisesti työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti • noudattaa sovittuja toimintatapoja ja tunnistaa omien toimintatapojensa kehittämiskohteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä • työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti • noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää omia toimintatapojaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa oman ja muiden roolit työyhteisön jäseninä • työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti arvioiden sitä ja esittäen kehittämisideoita • noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää aktiivisesti omia toimintatapojaan.

Opiskelija toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa • kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti osittain ohjattuna • toimii ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti • käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii rakentavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa • kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti • toimii erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti • käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii rakentavasti ja joustavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa ottaen muut huomioon • kehittää aktiivisesti vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti • toimii luontevasti erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti • käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja kehittämiseksi.

Opiskelija selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• etsii tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla osittain ohjatusti • löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• etsii itsenäisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla • löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• etsii itsenäisesti ja monipuolisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla • löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta.

Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selvittää omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla tarviten rohkaisua • seuraa satunnaisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selvittää ja tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa itsenäisesti kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • seuraa oma-aloitteisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista tunnistaen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan säännöllisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selvittää monipuolisesti ja tunnistaa itsenäisesti omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja arvioi realistisesti omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja sen edistämisestä • seuraa sitoutuneesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista dokumentoimalla ja tunnistaen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan itsenäisesti sekä tekee tarvittavia muutoksia.

Opiskelija tekee tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• perehtyy itselleen sopiviin uravaihtoehtoihin hyödyntäen tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • perehtyy oman tutkinnon muodostumiseen, tutkinnossa vaadittaviin suorituksiin ja valinnan mahdollisuuksiin, jotka edistävät omaa työelämään sijoittumista • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä ohjatusti • tunnistaa ja kokeilee erilaisia oppimisympäristöjä osaamisen hankkimisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selvittää itselleen sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi käyttäen erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet, jotka edistävät työelämään sijoittumista ja omaa urasuunnitelmaa • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä oma-aloitteisesti • käyttää erilaisia oppimisympäristöjä osaamisensa hankkimisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa pohjalta käyttäen aktiivisesti erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet tehden itsenäisesti uraansa edistäviä valintoja ja päätöksiä • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä aktiivisesti ja sitoutuneesti • käyttää ja valitsee omaa ammatillista kehittymistään tukevia oppimisympäristöjä.

Opiskelija hankkii tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää jatkokoulutukseen liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista ja suunnittelee omaa urasuunnitelmaansa • perehtyy jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää sujuvasti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii monipuolisesti tietoa itselleen sopivista erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja tekee urasuunnitelman • perehtyy monipuolisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää itsenäisesti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii aktiivisesti tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja hyödyntää tietoa omassa urasuunnitelmassaan • perehtyy aktiivisesti ja oma-aloitteisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin.

Opiskelija valmistautuu tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• perehtyy erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja uravaihtoehtoihin • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja harjoittelee osaamisensa esittelyä • hakee työpaikkoja tarviten ajoittain ohjausta hakujärjestelmien ja -menetelmien käytössä • päivittää urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• perehtyy monipuolisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja kartoittaa itselleen sopivia uravaihtoehtoja • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan kattavasti • hakee työpaikkoja ja käyttää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä sujuvasti • päivittää omatoimisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• selvittää systemaattisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamat mahdollisuudet, niiden työympäristöt ja realistiset uravaihtoehdot oman suunnitelman pohjalta • tekee persoonallisen ja myyvän omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan innostavasti ja kattavasti • hakee itsenäisesti työpaikkoja ja hyödyntää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä monipuolisesti ja sujuvasti • päivittää aktiivisesti ja itsenäisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä edistäen.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii yrityksen tavoitteita edistäen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa • kuvaa organisaation liiketoimintamallin osittain ohjatusti • toimii taloudellisesti tunnistaen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kuvaa yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa • kuvaa organisaation liiketoimintamallin • toimii tehtävissään taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistaen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• kuvaa alansa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa ja ennakoi alan tulevia kehitysnäkymiä • kuvaa organisaation liiketoimintamallin itsenäisesti • toimii tehtävissään oma-aloitteisesti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistaen työnsä vaikutukset organisaation tulokseen.

Opiskelija ideoi liikeidean ja arvioi sen toteuttamismahdollisuuksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ideoi liikeidean osittain ohjatusti • löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä • selvittää liikeidean edellyttämiä taloudellisia resursseja • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja • arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti • löytää yrityksen perustamista tukevat keskeiset palvelut ja tietolähteet • arvioi liikeidean edellyttämiä taloudellisia ja toiminnallisia resursseja • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja • arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä ja tunnistaa yritystoiminnan riskejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti ja arvioi sen toimivuutta • löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä hyödyntäen eri kanavia • arvioi liikeidean edellyttämien taloudellisten ja toiminnallisten resurssien saatavuuden • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja ja arvioi yhteistyömahdollisuuksia • arvioi realistisesti valmiuksiaan toimia yrittäjänä tiedostaen yritystoiminnan riskit.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- arvioida toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyyttä
- edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija huolehtii terveydestään ja toimintakyvystään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• etsii osittain ohjattuna tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi • laatii itselleen toteuttamiskelpoisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon mm. liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiinituotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen päivittäisissä toiminnoissa • edistää osittain ohjattuna terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi tavoitteidensa toteutumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• etsii tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi • laatii itselleen yksilöllisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä monipuolisesti huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiinituotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • edistää terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi realistisesti oman toimintansa vaikutuksia ja tavoitteidensa toteutumista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• etsii monipuolista tietoa ikäluokkansa terveyseroista ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi • laatii itselleen tilannekohtaisesti päivitettävän ja monipuolisen suunnitelman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiinituotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi • edistää terveyttään ja hyvinvointiaan aktiivisesti ja arvioi realistisesti suunnitelman toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista hyödyntäen arvioinnissa myös muilta saamaansa palautetta.

Opiskelija arvioi toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyyttä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, yhteistyössä muiden kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työkyvyn kehittämisen merkityksen tarviten ajoittain ohjausta • selvittää ohjattuna ergonomian vaikutukset työkykyyn
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojensa kehittämistarpeita • ottaa työssään monipuolisesti huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn erilaisissa työympäristöissä.

Opiskelija edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa liikkumisen tavallisimmista hyödyistä ja vaatimuksista opiskelu- ja työkyvylle sekä ottaa tiedot joiltain osin huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • harjoittaa joiltakin osin opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hakee tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti erilaisissa liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hakee monipuolisesti tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon fyysistä toimintakykyä edistävässä suunnitelmassaan huomioiden myös alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon • kehittää oma-aloitteisesti ja monipuolisesti opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti ja parhaansa yrittäen kaikissa liikuntatilanteissa edistäen opiskelu- ja työkykyään.

Opiskelija ehkäisee tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa • antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa, tunnistaa osaamisensa rajat ja hakee lisäapua nopeasti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee tilanteen niin vaatiessa lisäapua nopeasti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii huolellisesti ja ehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee oikea-aikaisesti lisäapua • estää toiminnallaan lisätapaturmien syntymistä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla
- edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa reilun pelin periaatteita • käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa itsenäisesti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteiden toteutumista • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja • arvioi perustellusti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä.

Opiskelija edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toimii opiskelijaryhmän jäsenenä osallisuutta edistävästi ja osallistuu opiskelijoille järjestettyihin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia ja osallisuutta edistävästi.

Kestävän kehityksen edistäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet
- pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyden keskeiset tavoitteet • ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti • tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen käyttäen apuna asiantuntijoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa • ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön tuoden esille esimerkkejä näistä • tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa kokonaisvaltaisesti • ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön esittäen soveltamiskohteita • tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti ja eri ulottuvuuksien näkökulmasta.

Opiskelija ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää kiertotalouden periaatteen • tunnistaa tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalitehokkuuden • määrittää jonkin tuotteen elinkaaren yleisellä tasolla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• ymmärtää kiertotalouden periaatteen ja arvioi sen merkitystä • arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalitehokkuuden • määrittää jonkin tuotteen elinkaaren itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ymmärtää kiertotalouden periaatteen, arvioi sen merkitystä ja esittää kehittämismahdollisuuksia • arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalitehokkuuden esittäen tarvittavia uudistamistarpeita • määrittää jonkin tuotteen elinkaaren ymmärtäen kokonaisvaikutukset.

Opiskelija pohtii ratkaisuja eettisistä näkökulmista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa työhön liittyviä joitakin vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja • pohtii omien ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta yhdessä muiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• tunnistaa työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja • pohtii omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tunnistaa monipuolisesti työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja • pohtii ja analysoi omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta erilaisten eettisten näkökulmien mukaisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- arvioida kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan
- suunnitella kestävän kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja
- toimia kestävän kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan
- arvioida kestävän kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija arvioi kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestävän kehityksen jostakin näkökulmasta (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen tai kulttuurinen) työyhteisön jäsenten kanssa yhdessä • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät ohjeiden mukaisesti • valitsee yhdessä työyhteisön jäsenten kanssa, mitä kestävän kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestävän kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) itsenäisesti • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät • valitsee, mitä kestävän kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää tehden joitakin aloitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestävän kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) kattavasti • arvioi työpaikan tai alan kestävään kehityksen vaikuttavat tekijät kokonaisvaltaisesti • valitsee, mitä kestävän kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää perustellen ratkaisunsa ja tehden tarvittavia aloitteita.

Opiskelija suunnittelee kestävän kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat ohjeiden mukaisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit yhteistyössä muiden kanssa • osallistuu tarvittavan yhteistyön määrittämiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen itsenäisesti • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit • suunnittelee tarvittavan yhteistyön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• määrittelee selkeät ja konkreettiset tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat realistisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit realistisesti • suunnittelee yhteistyön muodot ja osallistamistavat.

Opiskelija toimii kestävän kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa suunnitelmaa työyhteisön jäsenten kanssa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen • osallistuu yhteistyöhön muiden kanssa pyrkien muiden motivoimiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toteuttaa suunnitelmaa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen välittäen muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan ennalta määritellyllä menetelmällä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toteuttaa suunnitelmaa tehden siihen tarvittavat muutokset tilanteen edellyttäessä • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen, välittää muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista ja esittää aktiivisesti muutosehdotuksia • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan tilanteeseen sopivia menetelmiä käyttäen.

Opiskelija arvioi kestävän kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana käyttäen apuna tarvittavaa tukea • esittää kehittämistarpeita ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen • esittää selkeät kehittämistarpeet ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen ja arvioi prosessin onnistumista • esittää selkeät ja kehittämistarpeet ja perustellun jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi.

2.22. Yhtyeen ja kuoron johtaminen, 10 osp (105574)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

- lukee ja analysoi partituuria ja tekstejä
- soittaa partituuria tarvittaessa
- soveltaa musiikin tyylien, tyylilajien ja kokoonpanojen tuntemusta harjoittamisessa ja johtamisessa
- soveltaa soitinten, soitinryhmien tai äänenmuodostuksen tuntemusta harjoittamisessa ja johtamisessa
- johtaa yhtyettä tai kuoroa harjoituksissa ja esiintymisissä
- toimii vuorovaikutuksessa yhtyeen tai kuoron kanssa
- soittaa tai laulaa itse yhtyeessä tai kuorossa
- työskentelee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Valmistelutyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• lukee partitturia ja tekstiä harjoitusta varten ja laatii harjoitussuunnitelman ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• lukee partituuria ja tekstiä harjoitusta varten ja laatii harjoitussuunnitelman kokoonpanon mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• lukee partituuria ja tekstiä harjoitusta varten, laatii harjoitussuunnitelman kokoonpanon mukaisesti ja kykenee muuttamaan suunnitelmaa joustavasti tilanteen niin vaatiessa

Harjoitusten toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa harjoituksen sovitun mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toteuttaa harjoituksen sovitusti työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toteuttaa harjoituksen vakuuttavasti ja laadukkaasti sekä työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti

Esiintyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• toteuttaa esiintymisen sovitun mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• toteuttaa esiintymisen sovitusti työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• toteuttaa esityksen vakuuttavasti ja laadukkaasti sekä työtehtävien ja kokoonpanojen vaatimusten mukaisesti

Itsearviointi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi työskentelyään ja tuotetta suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin sekä muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi työskentelyään suhteessa tavoitteisiin ja muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti sekä luo laatutavoitteita.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Partituuri- ja tekstianalyysi	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• analysoi partituuria ja tekstiä harjoitusten pohjaksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• analysoi partituuria ja tekstiä harjoituksen ja esityksen pohjaksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• analysoi partituuria ja tekstiä harjoituksen ja esityksen pohjaksi sekä luo tulkinnan analyysin perusteella

Yhtyeen tai kuoron harjoittaminen ja johtaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittaa ja johtaa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• harjoittaa ja johtaa täsmällisesti ja luotettavasti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• harjoittaa ja johtaa täsmällisesti, luotettavasti ja laadukkaasti musiikkia tulkiten

Partituurin soittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• soittaa tarvittaessa osia partituurista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• soittaa tarvittaessa partituuria hyvällä rytmillä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• soittaa tarvittaessa partituuria esitystempolla partituurin tulkinnallisia ohjeita noudattaen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Musiikin tyylien, tyylilajien ja kokoonpanojen tuntemus harjoittamisessa ja johtamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää hankkimaansa tietoa toteuttamisessa ohjeiden mukaan ja ottaa huomioon mm. aikakauden, kokoonpanon, fraseerauksen ja tulkinnan toteuttamisen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää hankkimaansa tietoa mm. aikakauden, kokoonpanon, fraseerauksen ja tulkinnan toteuttamisessa sekä ohjattuna suunnittelussa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää hankkimaansa tietoa mm. aikakauden, kokoonpanon, fraseerauksen ja tulkinnan toteuttamisessa ja suunnittelussa sekä hankkii tarvittaessa itsenäisesti lisää tietoa

Soitinten, soitinryhmien tai äänenmuodostuksen tuntemus harjoittamisessa ja johtamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• käyttää hankkimaansa tietoa toteuttamisessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• käyttää hankkimaansa tietoa toteuttamisessa ja ohjattuna suunnittelussa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• käyttää hankkimaansa tietoa toteuttamisessa ja suunnittelussa sekä hankkii itsenäisesti lisää tietoa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja toimii työtehtävässä siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille • selviytyy työtehtävästä mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja toimii työtehtävässä siten, että ei aiheuta vaaraa itselleen tai muille • toimii työtehtävässä luontevasti mahdollisesta esiintymisjännityksestä huolimatta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden • toimii työtehtävässä luontevasti ja mahdollinen esiintymisjännitys on hallinnassa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimien musiikkiohjelmiston valmistamisen työtehtävissä yhtyeessä, produktiossa, yrityksessä tai muissa organisaatioissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.23. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella yrityksen liiketoimintaa
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- harjoittaa yritystoimintaa
- arvioida ja kehittää yrityksen toimintaa.

Arviointi

Opiskelija suunnittelee yrityksen liiketoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• hankkii yrityksen liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hyödyntää tietoa yritystoimintaa tukevista palveluista • asettaa yritykselle strategisia tavoitteita • tunnistaa yritystoimintaan liittyviä riskejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• täsmentää yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen toimenpidesuunnitelman • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa yritystoimintaan liittyvät keskeiset riskit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• täsmentää ennakoivasti ja perustellen yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman ja toteuttaa suunnitelmaa tavoitteiden saavuttamiseksi • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa ja arvioi yritystoimintaan liittyvät riskit.

Opiskelija rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• täsmentää toiminnan kannalta keskeisiä yhteistyökumppaneita • suunnittelee yhteistyötä keskeisten kumppaneiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä keskeisen yhteistyökumppanin • sopii yhteistyön muodosta hankkimansa yhteistyökumppanin kanssa • solmii tarvittaessa yhteistyösopimuksen vastuut ja velvollisuudet huomioiden
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä yhteistyökumppaneita ja sopii yhteistyön muodoista • solmii yhteistyösopimuksia vastuut ja velvollisuudet huomioiden.

Opiskelija harjoittaa yritystoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita, mutta tarvitsee jonkin verran tukea • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti eri liiketoiminnan osa-alueita osoittaen toiminnassa joustavuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita varmistaen asiakastyytyväisyyden • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti.

Opiskelija arvioi ja kehittää yrityksen toimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• arvioi omaa toimintaansa yrityksessä osana kokonaisuutta • arvioi yksin tai ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• arvioi toimintaansa ja asettaa toiminnalleen tavoitteita yrityksen strategisten tavoitteiden mukaisesti • tekee yksin tai ryhmän jäsenenä ehdotuksia yrityksen toiminnan kehittämiseksi huomioiden asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset sekä laatu- ja kustannustavoitteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi toimintaansa yrityksessä suhteessa yrityksen strategisiin tavoitteisiin • tekee aktiivisesti perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yritystoiminnan kehittämiseksi strategisten tavoitteiden suuntaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä harjoittamalla yritystoimintaa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.24. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia
- kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman
- verkostoitua sidosryhmien kanssa
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Arviointi

Opiskelija arvioi omia vahvuuksiaan ja osaamistaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kartoittaa omia vahvuuksiaan toimia yrittäjänä • tuo esiin oman osaamisensa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kartoittaa omat vahvuutensa toimia yrittäjänä • esittelee yritystoiminnassa tarvittavan osaamisensa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tuo esiin omat vahvuutensa ja niiden hyödyntämismahdollisuudet yrittäjänä toimittaessa • arvioi omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan.

Opiskelija etsii ja ideoi liiketoimintamahdollisuuksia.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• kartoittaa omien vahvuuksiensa pohjalta, millaisia liiketoimintamahdollisuuksia on löydettävissä • kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta liiketoimintamahdollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• arvioi itsenäisesti, millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • esittelee yhden tai useamman yritysidean tai liiketoimintamahdollisuuden.

Opiskelija kehittää liikeidean ja laatii sille liiketoimintasuunnitelman.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • kehittää toteuttamiskelpoisen liikeidean • esittää suunnitelman yrityksen toiminnoista, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta • selvittää yritystoiminnan käynnistämisen vaatimaa rahantarvetta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• selvittää ja ennakoi markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laskee yritystoimintaan liittyviä kustannuksia ja suunnittelee rahoitusta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• ennakoi ja analysoi markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön.

Opiskelija verkostoituu sidosryhmien kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa yritystoimintaansa liittyviä sidosryhmiä • esittelee yrityksen toimintamallin jollekin sidosryhmälle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee oman toimintansa kannalta keskeisiä sidosryhmiä • esittelee havainnollisesti ja myyvästi yrityksen toimintamallin jollekin keskeiselle sidosryhmälle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• tekee aloitteellista yhteistyötä valittujen sidosryhmien kanssa • esittää havainnollisesti ja perustellen yrityksen toimintamallin valituille sidosryhmille.

Opiskelija laatii yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjattuna yritykselle yritysmuodon • laatii ohjattuna yrityksen perustamisasiakirjat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	• valitsee sopivan yritysmuodon • selvittää yrityksen keskeiset perustamisasiakirjat ja laatii ne
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	• valitsee itsenäisesti ja perustellen yritysmuodon • laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat ja muut tarvittavat sopimusasiakirjat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

3. Arviointiasteikko

T2 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi T1-tason, mutta ei yllä H3-tasolle.

H4 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi H3-tason, mutta ei yllä K5-tasolle.